

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Talousarviokirja 2023

Sisällysluettelo

1	Perustehtävä	4
2	Strategia	5
2.1	Strategian taustaa	5
2.2	Arvot	5
2.3	Missio	6
2.4	Visio	6
2.5	Kriittiset menestystekijät	6
2.6	Palvelulupaus	6
2.7	Strategiset tavoitteet	6
3	Talous	7
3.1	Yleisperustelut	7
3.2	Rahoitusjärjestelmä	8
3.3	Rahoitusnäkökulma taloussuunnittelukaudelle	9
3.4	Hinnoittelu-, laskutus- ja korvauserusteet	10
3.4.1	Asiakasmaksut	10
3.4.2	Lainsäädäntöön perustuvat maksut tai maksujen perusteet	10
3.4.3	Hyvinvointialueen päätösvallassa olevat maksut	10
4	Talousarvion rakenne ja sitovuus	10
4.1	Käyttötalous	11
4.1.1	Talousarvion toteutumiseen liittyvät taloudelliset riskit	12
4.1.2	Talouden tavoiteohjelma	13
4.2	Investointisuunnitelma 2023-26 ja lainanottovaltuus vuodelle 2023	13
4.3	Rahoitus	15
4.4	Hyvinvointialueen henkilöstö	16
4.5	Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin	19
4.6	Talousarvion sitovuus	19
5	Hyvinvointialuekonsernin tavoitteet ja tunnusluvut	20
5.1	Hyvinvointialueen tavoitteet ja tunnusluvut	20
5.1.1	Talouden tavoiteohjelman toimenpiteet	21

5.2	Yhteisten palvelujen tavoitteet.....	22
5.2.1	Taloudelliset tavoitteet.....	22
5.2.2	Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet.....	23
5.3	Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen tavoitteet.....	24
5.3.1	Taloudelliset tavoitteet.....	26
5.3.2	Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet.....	27
5.4	Ikäihmisten palvelujen tavoitteet.....	28
5.4.1	Taloudelliset tavoitteet.....	31
5.4.2	Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet.....	31
5.5	Perhe- ja sosiaalipalvelujen tavoitteet.....	33
5.5.1	Taloudelliset tavoitteet.....	34
5.5.2	Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet.....	35
5.6	Pelastuslaitoksen tavoitteet.....	36
5.6.1	Taloudelliset tavoitteet.....	37
5.6.2	Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet.....	38
5.7	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet.....	39
5.7.1	Taloudelliset tavoitteet.....	39
5.7.2	Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet.....	40
5.8	Tytäryhtiöiden tavoitteet.....	41
5.8.1	Yhtiökohtaiset tavoitteet.....	43
6	Hyvinvointialueen talousarvio 2023.....	46

Liite 1 Tavoitetasot toimialueittain palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja oikea-aikaisuuden parantamisen mittaamiseksi

1 Perustehtävä

Hyvinvointialuelain (611/2021) 6 § mukaan hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää sille lailla säädetyt tehtävät. Hyvinvointialueen lakisääteisiä tehtäviä ovat toiminnan alkaessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen.

Hyvinvointialue voi ottaa hoitaakseen alueellaan sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä. Hyvinvointialueen itselleen ottamia tehtäviä voivat olla ainakin lakisääteisiin tehtäviin liittyvä kansainvälinen toiminta sekä hyvinvointialueiden keskinäinen edunvalvonta. Hyvinvointialueen itselleen ottaman tehtävän hoitaminen ei saa vaarantaa laajuudeltaan sen lakisääteisten tehtävien hoitamista.

Hyvinvointialue voi hoitaa kaikkien alueensa kuntien kanssa tekemällään sopimuksella hyvinvointialueen hoidettaviksi kunnista siirretyt kuntien vapaaehtoiset tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle rahoituksen ja jotka liittyvät hyvinvointialueen tehtävälleen.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue järjestää ympäristöterveydenhuollon tehtävät kuntien puolesta siltä osin kuin kunnat ovat antaneet tehtävät hyvinvointialueen hoidettavaksi.

Hyvinvointialuelain 7 § mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Lisäksi hyvinvointialueiden tehtävien järjestäminen voidaan koota yhdelle tai useammalle hyvinvointialueelle, jos se on välttämätöntä palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi, riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen tai tehtävässä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi taikka muusta vastaavasta ja perustellusta syystä.

Hyvinvointialue vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle hyvinvointialueelle tai tehtävän hoitamisesta vastaa lain nojalla toinen hyvinvointialue.

2 Strategia

Kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistus toteutuu hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa vuoden 2023 alussa. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toimintaa ja taloutta ohjaa aluevaltuuston hyväksymä hyvinvointialuestrategia vuosille 2023–2026.

2.1 STRATEGIAN TAUSTAA

Hyvinvointialuelain (611/2021) mukaan hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategian tulee perustua arvioon hyvinvointialueen tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Strategia tarkistetaan vähintään kerran aluevaltuuston toimikaudessa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiaprosessi käynnistyi maaliskuussa 2022 ja strategian valmistelu toteutettiin laaja-alaisessa yhteistoiminnassa. Strategian laatimiseen osallistuivat hyvinvointialueen valmisteluorganisaation lisäksi poliittiset toimielimet, henkilöstö, alueen väestö ja lukuisat yhteistyökumppanit. Aluevaltuusto hyväksyi strategian syyskuussa 2022.

2.2 ARVOT

Hyvinvointialueen toimintaa ja henkilöstön työskentelyä ohjaa yhteisesti jaettu arvoperusta. Arvot on koottu kuvioon 1.

Arvomme

ASIAKSLÄHTÖISYYS

Toimintamme on inhimillistä, arvostavaa ja osallistavaa. Toimimme aina asiakkaan parhaaksi.

AVARAKATSEISUUS

Toimintakulttuurimme on avoin, muutoksiin valmis ja ennakkoluuloton.

TURVALLISUUS

Henkilöstömme on ammattitaitoista. Saavutettavat, laadukkaat ja luotettavat palvelumme vahvistavat turvallisuutta.

YHDENVERTAISUUS

Tarjoamme tarpeenmukaiset palvelut kaikille väestöryhmille. Toimimme tasa-
puolisesti henkilöstön, sidosryhmien ja kumppaneiden kanssa.

VASTUULLISUUS

Toimintamme on vastuullista, vaikuttavaa, luotettavaa ja eettistä työntekijöiden ja asiakkaiden, asukkaiden, sidosryhmien, yritysten ja ympäristön suhteen. Autamme yksilöä vastaamaan omasta hyvinvoinnistaan. Huolehdimme myös niistä, joilla on haasteita huolehtia omasta hyvinvoinnistaan itse. Toiminnassamme noudatamme YK:n lapsen oikeuksien yleissopimusta ja YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista.

2.3 MISSIO

Toimintamme missio eli tarkoitus on kiteytetty lauseeseen: ”Hyvää elämää ja elämäniloa Pohjois-Karjalassa”.

2.4 VISIO

Toimintamme visio eli päämäärä on kiteytetty lauseeseen: ”Yhdessä tehden vaikuttavimmat palvelut”.

2.5 KRIITTISET MENESTYSTEKIJÄT

Hyvinvointialuestrategiassa on kirkastettu asiat, joissa meidän tulee yhdessä onnistua strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä kriittiset menestystekijät on havainnollistettu kuviossa 2.

Avaimet menestykseemme

1. Perustason palvelujen turvaaminen, integraation varmistaminen ja erityistason palvelujen tarpeen vähentäminen
2. Digitalisaation hyödyntäminen
3. Toiminnan sujuvuuden, laadun ja vaikuttavuuden parantaminen
4. Henkilöstön riittävyyden, työhyvinvoinnin ja sitoutumisen varmistaminen
5. Osallistava ja valmentävä johtaminen
6. Työnantajamaiseen parantaminen ja rekrytoinneissa onnistuminen

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | www.siunsote.fi

Kuvio 2. Kriittiset menestystekijät

2.6 PALVELULUPAUS

Hyvinvointialue on antanut asiakkailleen palvelulupauksen, jossa luvataan ”Oikea palvelu, oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa”.

2.7 STRATEGISET TAVOITTEET

Valtioneuvosto on vahvistanut kansalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä pelastustoimelle vuosille 2023–2026. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiset tavoitteet ovat linjassa kansallisten tavoitteiden kanssa ja ne on kuvattu kuviossa 3.

Strategiset tavoitteet

1. Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
2. Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta.
3. Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat.
4. Johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen.
5. Huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta.
6. Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.
7. Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista.

Siun
SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | www.siunsote.fi

Kuvio 3. Strategiset tavoitteet

3 Talous

3.1 YLEISPERUSTELUT

Hyvinvointialuelain (611/2021) 115 § mukaisesti aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Lain mukaan taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla. Investointia varten hyvinvointialue voi kuitenkin ottaa pitkäaikaisen lainan, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden hyvinvointialuelain 15 §:n mukaisesti. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmevä hyvinvointialueen investointien lisäksi hyvinvointialuekonsernin

toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit ja sen on perustuttava hyvinvointialuelain 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Aluevaltuusto vastaa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta, joten käsillä oleva toiminta- ja taloussuunnitelma on aluevaltuuston toiminnan ja talouden ohjausväline.

Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää hyvinvointialueen valtuusto. Taloudesta ja tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsauksilla aluevaltuustolle, aluehallitukselle ja tarkastuslautakunnalle. Osavuosikatsauksia tehdään kolme kertaa vuodessa; tammi-maaliskuun, tammi-kesäkuun ja tammi-syyskuun tiedoilla. Neljäs eli viimeinen raportti on tilinpäätös, joka kattaa koko vuoden seurannan.

3.2 RAHOITUSJÄRJESTELMÄ

Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu pääosin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Valtion rahoitus koko maan tasolla kullekin varainhoitovuodelle perustuu hyvinvointialueiden edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin, joita korotetaan vuosittain arvioidulla palvelutarpeen ja kustannustason kasvulla.

Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021) 3 § mukaan hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, hyvinvointialueiden olosuhdetekijöiden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien sekä pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Hyvinvointialueiden laskennallinen rahoitus perustuu valtaosin alueen asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeisiin, ja siten rahoituksesta valtaosa on tarveperusteista. Hyvinvointialueiden suurimpana rahoituskriteerinä on THL:n tutkimukseen perustuva sote-palvelutarvekerroin, jonka perusteella määräytyy noin 80 prosenttia hyvinvointialueiden yleiskatteisesta rahoituksesta. Rahoitus huomioi näin erot maakuntien ikärakenteessa, sairastavuudessa ja sosioekonomisissa tekijöissä. Asukasperusteisuuden kautta myönnetään noin 14,6 prosenttia rahoituksesta.

Noin neljä prosenttia rahoituksesta määräytyy hyvinvointialueiden olosuhteita kuvaavien tekijöiden perusteella. Näitä ovat vieraskielisten, ruotsinkielisten, saamenkielisten (saamelaisten kotiseutualueen kunnissa asuvat) ja saaristossa asuvien asukkaiden lukumäärä sekä hyvinvointialueen asukastiheys. Lisäksi rahoituskriteerinä on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (hyte-kerroin), joka sisältää erilaisia terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kuvaavia indikaattoreita.

Uudistuksen voimaantulovuonna 2023 siirrytään suoraan täysimääräiseen laskennalliseen rahoitusmalliin, jolloin tarvetekijöiden muutos otetaan rahoituksessa huomioon täysimääräisesti. Siirtymätasauksella tasataan laskennalliseen rahoitusmalliin siirtymisen vaikutuksia. Hyvinvointialueen rahoituksessa otetaan huomioon hyvinvointialueen rahoituslain mukaisten laskennallisten kustannusten ja hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siirtymätasauksena. Siirtymätasauksen määrä on porrastettu siten, että vuonna 2023 tasataan laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus kokonaan

eli hyvinvointialuekohtainen rahoitus perustuu vielä käytännössä alueen kunnilta siirtyviin kustannuksiin. Siirtymäkautena vuoteen 2029 asti tasauslisä tai -vähennys muuttuu portaittain.

Valtiovarainministeriön (VM) 17.11.2022 julkaiseman päivitetyn ja luultavasti lopullisen laskelman mukaan Pohjois-Karjalan laskennallinen rahoitus olisi vuonna 2023 799,3 milj. euroa. Siirtymätasaus kuitenkin pienentää laskennallista rahoitusta n. 85,8 milj. euroa, jolloin vuoden 2023 yleiskatteelliseksi rahoitukseksi muodostuu 713,5 milj. euroa.

Valtiovarainministeriö myöntää hyvinvointialueelle valtion rahoituksen hakemusta. Valtion rahoitus hyvinvointialueelle on laskennallista ja yleiskatteellista. Se tarkoittaa, että hyvinvointialue päättää itse rahoituksen kohdentamisesta eri toimintoihin.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa valtion rahoituksen hyvinvointialueelle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä.

Hyvinvointialueella on oikeus saada lisärahoitusta sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos myönnetyn rahoituksen taso muutoin vaarantaisi niiden järjestämisen. Lisärahoitus voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn.

Ympäristöterveydenhuollon osalta kunnat osoittavat hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämän täysimääräisestä rahoituksesta lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta (616/2021) 65 §:n mukaisesti. Kuntien maksuosuudet määräytyvät terveysvalvonnan, hallinnon ja talteen otettujen eläinten osalta asukasluvun perusteella. Eläinlääkintähuollon osalta maksuosuudet perustuvat rahoitusmalliin, jossa maksuosuuksien laskennan perusteena käytetään eläinten lukumääriä kunnissa.

3.3 RAHOITUSNÄKYMÄ TALOUSSUUNNITTELUKAUDELLE

Valtiovarainministeriön 19.9.2022 julkaiseman hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelman mukaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen rahoitus kasvaa vuonna 2024 4,0 %, vuonna 2025 4,2 % ja vuonna 2026 4,5 %. Laskelmassa on huomioitu rahoitukseen sisältyvä palvelutarpeen määräaikainen korotus 0,2 %-yksiköllä vuosille 2023–2029. Vuodesta 2025 lähtien arvioidusta kasvusta huomioidaan 80 %. Laskelmassa ei huomioida kustannusten jälkikäteistarkistuksen vaikutusta, hyvinvointialueiden lisärahoitustarpeita eikä mahdollisia tulevia uusia tehtäviä. Taloussuunnitelmavuosille laskelmassa käytetään hyvinvointialueindeksin mukaista koko maan hintaennustetta ja THL:n laskemaa hyvinvointialuekohtaista palvelutarpeen kasvuarviota.

Aluehallitus on linjannut, että vuosikatetta nostetaan asteittain tulevina vuosina, jotta hyvinvointialueella on mahdollista saada uutta lainanottovaltuutta investointikyvyn säilyttämiseksi. Vuosikatteen nostaminen lähelle 25 milj. euron tasoa mahdollistaisi vuosittain uutta lainanottovaltuutta, jonka mukaisesti pitkäaikaista rahoitusta olisi käytettävissä organisaation tuleviin investointitarpeisiin.

3.4 HINNOITTELU-, LASKUTUS- JA KORVAUSPERUSTEET

Hyvinvointialuelain 22 § mukaan aluevaltuuston tehtävä on päättää palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista.

Tuotteiden hinnoittelu tapahtuu omakustannusperiaatteella. Periaate tarkoittaa sitä, että tuotehinnat vastaavat palvelujen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia.

Samoja hinnoitteluperiaatteita noudatetaan kaikkien tahojen kanssa, ellei maksajien kesken ole erikseen muuta sovittu.

Hyvinvointialue voi myydä kapasiteetin salliessa erillissopimusten perusteella palveluja tai materiaaleja, jotka on hinnoiteltu vähintään omakustannusperusteisesti. Näissä tapauksissa tehdään erillinen sopimus, jossa määritellään myynneistä veloittettava hinta. Talousarvion täytäntöönpano-ohjeessa on mahdollista tarkentaa omaisuuden myynnin periaatteita.

3.4.1 Asiakasmaksut

Hyvinvointialuelain 22 § mukaan aluevaltuuston tehtävä on päättää hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista.

Asiakasmaksut kerätään valtakunnallisesti määriteltyjen enimmäistaksojen mukaisesti soveltuvin osin. Tarkemmat asiakasmaksuohjeet löytyvät hyvinvointialueen verkkosivuilta.

3.4.2 Lainsäädäntöön perustuvat maksut tai maksujen perusteet

Maksut kannetaan enintään lain määräämässä laajuudessa. Mikäli maksun kantaminen on jätetty hyvinvointialueen harkintaan, pidetään pääsääntönä maksun kantamista täysimääräisenä laissa mainittujen perusteiden mukaan.

3.4.3 Hyvinvointialueen päätösvallassa olevat maksut

Niistä palveluista, jotka hyvinvointialue järjestää yli lakisääteisen velvoitteen, perittävillä maksuilla katetaan vähintään palvelujen tuotantokustannukset.

4 Talousarvion rakenne ja sitovuus

Talousarvio muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet sekä budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kuten rakennusten, kiinteiden

rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys käyttömeneihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

4.1 KÄYTTÖTALOUS

Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittu tuloslaskelman muotoon. Toimialueiden lyhennyksessä tuloslaskelmassa esitetään ulkoiset tulo- ja menoerät. Toimialueiden tuloslaskemat ovat tarkentuneet lähinnä kustannusneutraalien toimialueiden välisten siirtojen myötä aluehallituksen hyväksymästä kehystaulukosta.

Käyttötalousosassa asetetaan hyvinvointialueen sekä toimialueiden varsinaisen toiminnan tavoitteet sekä tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi asetetaan tytäryhtiöiden toiminnan tavoitteet. Käyttötalousosan toimintamenot ja toimintatulot sisältävät ulkoiset tulo- ja menoerät.

Talousarvion laatimisen lähtökohtana on ollut VM:n 19.9.2022 julkaisema laskelma, jonka mukaan Pohjois-Karjalan laskennallinen rahoitus olisi vuonna 2023 799,3 milj. euroa. Siirtymätasaus kuitenkin pienentää laskennallista rahoitusta n. 85 milj. euroa, jolloin vuoden 2023 yleiskatteelliseksi rahoitukseksi oli muodostumassa 714,3 milj. euroa. VM julkaisi 17.11.2022 päivitetyn kuntien vuoden 2021 lopullisiin tilinpäätöksiin perustuvan laskelman, joka pienentää Pohjois-Karjalan rahoitusta 0,9 milj. euroa aikaisemmin valmistelun pohjana olleeseen rahoitukseen verrattuna.

Aluehallitus on talousarvion 2023 valmistelussaan syyskuussa linjannut, että talousarviokehityksen vuosikatteen pitää olla vähintään poistojen suuruinen, jolloin hyvinvointialueen ensimmäinen tilikausi päättyisi nollatulokseen. Talousarvion ensimmäinen valmisteluvaihe sisälsi 32 milj. euron talouden tavoiteohjelman vuodelle 2023 nollatulokseen pääsemiseksi. Lokakuun aikana voimaan tulleen valtakunnallisen SOTE-sopimuksen vaikutuksen arvioidaan olevan n. 5 milj. euroa, joten talouden tavoiteohjelman suuruus oli nousemassa 37 milj. euroon. Rahoituslain mahdollisen muutoksen myötä vuodelle 2023 kohdentuvaa ylimääräistä tuloerää ei ole mahdollista arvioida vuodelle 2023 kuuluvaksi tuloeräksi, joten valtio on ohjeistanut hyvinvointialueita valmistelevaan vuoden 2023 talousarvion alijäämäiseksi ja vuoden 2024 taloussuunnitelman vastaavasti ylijäämäiseksi. Jos lakimuutos hyväksytään, vuoden 2023 aikana on mahdollista tehdä talousarviomuutos, jossa sekä vuosille 2023 että 2024 kuuluvat muutokset toteutetaan.

Tämän seurauksena aluehallitus tarkensi marraskuun alussa linjaustaan, että vuoden 2023 talousarvio valmistellaan 11 milj. euroa alijäämäiseksi ja vastaavasti vuosi 2024 vähintään saman verran ylijäämäiseksi. Talousarvion toisessa valmisteluvaiheessa talouden tavoiteohjelman koko aleni 11 milj. euroa päättyen 26 milj. euroon. Valtion päivitetyn lopullisen rahoituslaskelman muutoksen myötä talousarviota vuodelle 2023 esitetään 11,9 milj. euroa alijäämäiseksi.

Hyvinvointialueen toimintatuottojen yhteismääräksi on muodostunut 111,2 milj. euroa ja toimintakulujen yhteismääräksi puolestaan 819,9 milj. euroa. Näin ollen toimintakatteeksi muodostuu 708,6 milj. euroa, joka katetaan valtion 713,5 milj. euron rahoituksella. Strategisesti erittäin tärkeäksi tunnusluvuksi, vuosikatteenä, muodostuu 2,2 milj. euroa, koska mahdollista ylimääräistä tuloerää ei voida huomioida talousarviossa ennen kuin valmisteilla oleva rahoituslainsäädännön muutos astuu voimaan. Tästä syystä poistojen ollessa 14,4 milj.

euroa tilikausi ensi vuoden talousarviossa on 11,9 milj. euroa alijäämäinen. Jos rahoituslaki muuttuu, vuoden 2023 aikana on mahdollista tehdä ylimääräisen kertaerän myötä talousarviomuutos, jonka toivotaan kääntävän alijäämäisen talousarvion ylijäämäiseksi.

Taloussuunnitelmavuosien 2024–26 vuosikatteen on muodostettu siten, että ne kasvavat asteittain ja sitä mukaa taloussuunnitelmavuosien tilikaudet muodostuvat ylijäämäiseksi. Tämä toteutuessaan tarkoittaisi, että hyvinvointialueen investointikyky säilyisi vähintään kohtuullisena. Vuosien 2024–27 investointisuunnitelmat on valmisteltu taloussuunnitelmavuosien perusteella sillä oletuksella, että vuoden 2023 aikana Pohjois-Karjalan hyvinvointialue tulee saamaan n. 20 milj. euroa lisärahoitusta ylimääräisen kertaerän myötä.

4.1.1 Talousarvion toteutumiseen liittyvät taloudelliset riskit

Ensi vuoden talousarvion toteutumiseen liittyy taloudellisia riskejä. Vuosi 2023 on valmisteltu alijäämäiseksi sillä oletuksella, että rahoituslain muutoksen myötä hyvinvointialueelle tulisi ylimääräinen kertaerä kuntien 2022 tilinpäätöstietojen perusteella. Kertaerä vaatii toteutuakseen valtion rahoituksen kasvattamista ja kertaerän suuruus varmistuu vasta syksyllä 2023.

Talousarvion on sisällytetty inflaation tarkistamiseen vastaava 3,2 % kasvu kuin mitä valtion rahoitus hyvinvointialueille sisältää. Tällä hetkellä tiedetään, että ulkoisten toimijoiden hinnankorotuspaineet ovat pääasiassa tätä inflaatiokorotusta suuremmat. Lisäksi isot hoivapalveluyritykset ovat irtisanoneet vanhusten hoivakotien sopimuksia muun muassa uuden hoitajamitoituksen takia. Tästä aiheutuviin hintojen korotuksiin ei ole ollut mahdollista varautua talousarviossa täysimääräisesti.

Pelastuslaitos on hakenut Lounais-Suomen aluehallintovirastolta työsuojelun poikkeuslupaa pelastus- ja ensihoitohenkilöstölle siten, että operatiivisen henkilöstön työaika voidaan järjestää 24 tunnin työvuoroissa ja säännöllinen työaika on keskimäärin 42 tuntia viikossa enintään 52 viikon tasoittumisjakson aikana. Poikkeuslupaa on haettu samoin ehdoin ja perustein, kuin se on myönnetty vuoden 2022 loppuun voimassa olevassa poikkeusluvassa. Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on antamallaan päätöksillä myöntänyt poikkeusluvan toteuttaa työvuorot 24 tunnin pituisina, mutta jättänyt paikallisesti sovittavaksi viikkotyöajan pituuden ja tasoittumisjakson. Mikäli paikallisesti ei päästä sopimukseen säännöllisen työajan säilyttämisestä keskimäärin 42 viikkotunnissa, työnantajalle aiheutuu työajan lyhennyksestä operatiivisen toiminnan henkilöstömenoihin noin 1,2 milj. euron lisäkustannukset. Lisäksi pelastuslaitokselle muodostuu edelleen taloudellista riskiä toimintavalmiuden ylläpitämisestä varallaolojärjestelmän avulla. Vuoden 2023 talouden kehys ei mahdollista pelastustoimen kehittämistoimenpiteiden jatkamista, joten varallaoloa joudutaan edelleen säilyttämään nykyisessä laajuudessaan toimintavalmiuden ylläpitämiseksi.

Talouden tavoiteohjelman toteuttaminen vaatii suunnitelmallisia toimenpiteitä ja asioita on tehtävä hyvinvointialueella eri tavalla kuin aikaisemmin, jotta tärkein voimavaramme eli henkilöstömäärä on riittävä. Jos tavoiteohjelman toteuttaminen viivästyy, talousarvion toteutuminen vaarantuu välittömästi. Tavoiteohjelman onnistumisessa on edelleen riskejä, joista osa liittyy toimintaympäristöön, palveluverkon päivittämiseen ja mahdolliseen organisaatiomuutokseen. Näiden kokonaisuuksien aikatauluttamisessa ja priorisoinnissa pitää onnistua. Pohjois-Karjalassa on toimittu integroituna organisaationa jo kuuden vuoden ajan, mikä tarkoittaa selvää etumatkaa moneen juuri aloittavaan hyvinvointialueeseen verrattuna. Usean

vuoden, jo pitkälti integroidun toiminnan tuoma kokemus mahdollistaa hyvinvointialueen keskittymisen muun muassa peruspalvelujen kuntoon laittamiseen, jota ei kannata vaarantaa useamman suuren muutoksen yhtäaikaisella toteuttamisella.

Pitkään jatkuneen koronaepidemian vaikutukset näkyvät henkilökunnan kuormittuneisuutena ja sitä kautta kasvaneina sairauspoissaoloina. Henkilöstön riittävyys ja saatavuus ovat riski talousarvion toteutumiselle, jossa tavoitellaan ostopalvelujen vähentämistä oman toiminnan lisäämisen myötä eli henkilöstön veto- ja pitovoiman lisäämistä.

4.1.2 Talouden tavoiteohjelma

Talouden tavoiteohjelman suuruudeksi on muodostunut aluehallituksen kokouksessa 7.11.2022 talousarviokehyksen 2023 hyväksymisen yhteydessä 26,0 milj. euroa. Tavoiteohjelma jakautuu toimialueille taulukon 1 mukaisesti.

Toimintakulut, milj. eur.	-26,0
Perhe- ja sosiaalipalvelut	-3,8
Ikäihmisten palvelut	-5,3
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	-9,2
Pelastuslaitos	-0,9
Ympäristöterveydenhuolto	0,0
Yhteiset palvelut	-6,7

Taulukko 1. Talouden tavoiteohjelman jakautuminen toimialueille

Toimialueet ovat päivitetyn talousarviokehyksen hyväksymisen jälkeen jatkaneet omien sektoreidensa talousarvioidensa valmistelua. Ympäristöterveydenhuollon ensi vuoden rahoitus määräytyy muista toimialueista poiketen kuntarahoitteisesti, joten tätä osuutta ei tarkastella yhtä aikaa valtion rahoituksen vaatimien talouden tavoiteohjelman toimenpiteiden kanssa.

Hyvinvointialueen ja toimialueiden tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät nolnaan. Alijäämän kattamisen edellyttämän määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä.

4.2 INVESTOINTISUUNNITELMA 2023-26 JA LAINANOTTOVALTUUS VUODELLE 2023

Hyvinvointialuelain (611/2021) 16 § mukaisesti hyvinvointialueen on vuosittain laadittava investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista

hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelman tulee sisältää tiedot investoinneista ja investointia vastaavista sopimuksista. Lisäksi sen tulee sisältää tiedot hyvinvointialueen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä muiden pitkävaikutteisten hyödykkeiden suunnitelluista luovutuksista. Investointisuunnitelma koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmasta ja pelastustoimen osasuunnitelmasta. Investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa. Investointisuunnitelmaa koskeva esitys on jatkossa toimitettava valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäministeriölle kalenterivuoden loppuun mennessä.

Hyvinvointialuelain 15 § mukaisesti Valtioneuvosto päättää vuosittain VM:n esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Valtioneuvoston aiemmat päätökset valtuuden määrästä otetaan huomioon lainanottovaltuuden määrässä.

Valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytetyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta. Lainanottovaltuuden muuttaminen johtaa hyvinvointialueen laskennallista lainanhoitokykyä suurempaan lainamäärään, joka on yksi hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämisen kriteereistä.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2022 hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista vuodelle 2023. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 on 93,27 milj. euroa. Vuoden 2023 lainanottovaltuus on laskettu poikkeuksellisesti keskimääräisen vuosikateprosentin perusteella. Tulevina vuosina toteutuva vuosikate voi poiketa keskimääräisesti lasketusta vuosikatteesta, minkä vuoksi vuoden 2024 lainanottovaltuus, joka lasketaan Hyvinvointialuelain 15 § mukaan, voi poiketa olennaisesti vuoden 2023 lainanottovaltuudesta.

Vuoden 2023 lainanottovaltuudesta on suunniteltu käytettävän vuonna 2023 55,4 milj. euroa (n. 59 %) ja myöhemmin käytettäväksi jää 37,9 milj. euroa (n. 41 %). Vuosille 2024–2025 on suunniteltu vain välttämättömiä investointeja (esim. laiterikkoja) E-hankkeen lisäksi 5,2 milj. eurolla. Nämä investoinnit on mahdollista toteuttaa ko. vuosina kertyneellä tulorahoituksella, jos vuosikatteen parantamistavoite toteutuu. Vuodelle 2026 suunnitellut investoinnit on suunniteltu toteutettavan ko. vuodelle mahdollisesti saatavan uuden lainanottovaltuuden turvin. Vuoden 2023 aikana hyvinvointialueelle mahdollisesti kohdentuva lisärahoitus saattaa muuttaa vuosien 2024–26 lainanottovaltuutta, joka toteutuessaan mahdollistaisi investointien toteuttamisen ministeriön hyväksymää investointisuunnitelmaa suurempana. Tämä mahdollinen muutos on tärkeää huomioida vuosien 2024–27 investointisuunnitelmassa, joka on lähetettävä ministeriöihin kuluvan vuoden loppuun mennessä.

STM:n julkaiseman hyvinvointialueen investointioppaan mukaan investointisuunnitelman ensimmäinen vuosi 2023 on sitova, loput vuodet 2024–26 ovat ohjeellisia. Investointisuunnitelma on jaoteltu investointioppaan ohjeistuksen mukaisesti pysyviin vastaaviin ja investointeja vastaaviin sopimuksiin. Pysyvien vastaavien kokonaisuus, joka sisältää omaan taseeseen toteutettavat rakennukset, laite- ja kalustohankinnat sekä ICT-investoinnit vuosille 2023–26, on yhteensä 72,6 milj. euroa. Pysyvissä vastaavissa

rakennusten osuus on n. 65 % ja laite- ja kalustohankinnat n. 30 %. Investointeja vastaavien sopimusten kokonaisuus vuosille 2023–26 on 45,0 milj. euroa. Sopimuksissa rakennusten osuus on n. 95 % ja laite- ja kalustohankintojen osuus n. 5 %.

Investointiosassa on varattu määrärahat rakentamista, kiinteitä rakenteita, laitteita sekä koneita ja kalustoa varten. Investointien rahoittaminen tapahtuu pääasiassa vieraalla pääomalla. Irtaimen omaisuuden hankinnassa voidaan käyttää myös leasing-rahoitusta. Investointeja on mahdollista rahoittaa tulorahoituksella, kertyneillä rahavaroilla sekä lainanottovaltuuden mukaisesti pitkäaikaisella lainalla. Investointisuunnitelmassa kuvataan sellaiset hankinnat, jotka ovat palvelutuotannon käytössä useamman kuin yhden vuoden ajan. Hankinnan rahoitustapa ei vaikuta sen esittämiseen investointisuunnitelmassa. Investointisuunnitelmassa esitetään myös investointeja vastaavat sopimukset, kuten vuokrasopimukset. Koska lainanottovaltuutta koskevaa sääntelyä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 investointisuunnitelmaan, ennen vuotta 2023 käynnistetyt ja vuonna 2023 jatkuvat hankkeet rinnastetaan vuoden 2023 aikana käynnistettäviin hankkeisiin.

Vuosien 2023–26 investointisuunnitelma on poikkeuksellisesti pitänyt toimittaa ministeriöille syyskuun 2022 loppuun mennessä. Aluevaltuusto on käsitellyt ja hyväksynyt ministeriöihin toimitetun investointisuunnitelman 27.9.2022 kokouksessaan. STM on puolestaan ilmoittanut ministeriöihin lähetetyn Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen investointisuunnitelman hyväksymisestä 22.11.2022.

Hyvinvointialueen vuosien 2023–26 STM:n hyväksymä investointisuunnitelma on eriteltyinä taulukossa 12, sivulla 50.

4.3 RAHOITUS

Rahoitusosassa osoitetaan miten talousarvio vaikuttaa hyvinvointialueen maksuvalmiuteen ja miten investoinnit tulorahoituksen lisäksi rahoitetaan. Talousarvion rahoitusosaan siirretään tuloslaskelmasta vuosikate ja investointiosasta investointien määrä.

Hyvinvointialuelain 15 § mukaisesti Valtioneuvosto päättää vuosittain VM:n esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 on lähes 93,3 milj. euroa, josta on suunniteltu nostettavan pitkäaikaisina lainoina 25,5 milj. euroa (n. 27 %) talousarviovuoden aikana.

Kuntayhtymältä hyvinvointialueelle siirtyvä lainakanta vuoden 2022 lopussa on noin 182,3 milj. euroa, mikä vastaa noin 22,2 % vuoden 2023 toimintakuluista. Hyvinvointialuekonsernissa lainakanta vuoden 2022 lopussa on noin 205,5 milj. euroa. Talousarviovuonna hyvinvointialueen ja samalla konsernin lainamäärän arvioidaan kasvavan n. 25,5 milj. eurolla ja samaan aikaan pitkäaikaisten lainojen lyhennyksen arvioidaan olevan n. 14,5 milj. euroa. Nettolainanotoksi muodostuu näin ollen noin 11,0 milj. euroa.

Korkokustannusten kehitys on muuttunut merkittävästi aikaisemmista vuosista. Vuonna 2022 kuntayhtymän lainasalkun keskikorko on ollut alle puoli prosenttia ja on odotettavissa, että lainasalkun keskikorkoon on tulossa merkittävää kasvua tehdyistä korkosuojuuksista huolimatta.

4.4 HYVINVOINTIALUEEN HENKILÖSTÖ

Henkilöstövoimavarojen johtaminen on tehtäväkokonaisuus, jossa huolehditaan siitä, että hyvinvointialueella on palveluntuotantoa vastaava, tarpeenmukainen, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Henkilöstövoimavarojen johtamiseen kuuluvat parhaan mahdollisen ja osaavan henkilökunnan rekrytointi, osaamisen varmistaminen, kehittäminen ja uudistaminen sekä henkilöstön määrään ja mitoitukseen liittyvät kysymykset. Lisäksi henkilöstövoimavarojen johtamiseen sisältyy ennakoiva henkilöstösuunnittelu, henkilöstörakenteen, työnkuvien ja tehtävien määrittely, työvoiman hallinta, työn sisältöön ja työnjakoon liittyvät kysymykset ja työnjaon uudistaminen sekä HR-tunnuslukujen analysointi ja raportointi.

Hyvinvointialueella on edessä henkilöstön riittävyys- ja saatavuushaasteet. Näin on tarve toteuttaa suunnitelmallisia ja vaikuttavia toimia henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden parantamiseksi, kuten pito- ja vetovoiman lisääminen, vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen, henkilöstörakenteen monipuolistaminen, työnantajamielikuvan kehittäminen sekä rekrytoinnissa onnistuminen. Veto- ja pitovoimasta on vastuussa koko organisaatio ja sen kaikki jäsenet roolinsa mukaisesti.

Hyvinvointialueen henkilöstön määrä tulee hieman lisääntymään vaiheittain. Kasvu perustuu lakisääteisiin muutoksiin eri ammattiryhmien mitoituksissa. Hallituksen esityksessä (298/2022) ehdotetaan muutettavaksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä. Laissa säädettyä iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä asiakasta kohti noudatettavan 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen siirtymäaika jatkettaisiin vaiheittain 1.12.2023 saakka. Vuoden 2022 alusta tuli lastensuojelulain muutos, jonka pohjalta määräytyy henkilöstömitoitus lastensuojelun sosiaalityöhön. Henkilöstömitoituksessa säädetään lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakkaiden enimmäismäärä, mikä kasvattaa portaittain sosiaalityöntekijöiden tarvetta tulevina vuosina. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain koulupsykologien asiakasmitoitusta koskeva säännös tulee voimaan 1.8.2023 nostoen koulupsykologien tarvetta huomattavasti.

Hyvinvointialueella seurataan henkilöstömäärän sijasta henkilötyövuosia, sillä henkilöstömäärä vaihtelee lomakausien ja toiminnan vaihtelujen vuoksi. Henkilötyövuosien seuraaminen soveltuu luotettavammin vaihtuvan henkilöstömäärän seurantaan ja se on myös Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajan KT:n suosittelema tunnusluku henkilöstömäärän ja muiden mittareiden suhteutettuun seurantaan. Valtakunnallinen sote-valmistelu tulee määrittelemään hyvinvointialueille seurattavat henkilöstöjohtamista koskevat tunnusluvut ja tässä valmistelussa hyvinvointialueen HR-osaajat ovat mukana.

Ennakoivan ja suunnitelmallisen työvoimanhallinnan suunnittelussa ja hallinnassa on vielä paljon tehtävää koskien kaikkia ammattiryhmiä. Parhailaan jatketaan toiminnan moniammatillista suunnittelua ja siihen sovitettua tarpeenmukaista henkilöstömäärän ja osaamisen johtamista, jotta löydetään yksiköittäin toimintaa parhaiten tukevat ratkaisut. Työvoimanhallinnan tietojärjestelmän käyttöönotto etenee toimintavuonna päivitetyn hankesuunnitelman mukaisesti lääkärityön puolelle. Työvoimanhallinta edellyttää kokonaisvaltaista johtamista tiedolla johtamisen suuntaan.

Olemassa olevien henkilöstöressurssien vastuuntuntoinen ja kestävä käyttö on osa onnistunutta sekä turvallista palveluntuotantoa ja osa yhdenvertaista palvelujärjestelmää. Henkilöstön toiminnan hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella on tutkitusti vaikutusta henkilöstön työhyvinvointiin. Sujuvaan työhön, työn kuormittavuuden kokemukseen ja henkilöstön jaksamiseen vaikuttavat henkilöstöresursoinnin lisäksi myös

monet muut tekijät, kuten työaikalainsäädäntö, vuorotyön työvuorosuunnittelu, ergonominen työrytmi (terveellisyys, kuormituksen vähentäminen, työtapaturmien ennaltaehkäisy), työntekijän oma terveys ja toimintakyky.

Muutokset työ- ja toimintakulttuurissa jatkuvat edelleen. Henkilöstön tulee osallistua oman työyhteisönsä muutosten suunnitteluun, koska ilman henkilöstön omaa osallisuutta toimintamme päämäärän saavuttaminen on haasteellista. Siun sotessa on nähty tarve kehittää henkilöstöjohtamista eri organisaatiotasoilla ja lisätä onnistuneiden uudistusten määrää. Merkittävin onnistumisen edellytys on lähijohdon ja johdon arjen johtamistyö. Aikaisempien toimintamallien lisäksi sekä esihenkilöiden että henkilöstön tukena on uudistamisen johtamisen periaate, jota on esihenkilöiden sekä heidän yksiköidensä kanssa yhdessä kehitetty. Muutokseen liittyy aina erilaisten tilanteiden ja tunteiden hallinta. Muutoksen aikaisempaa parempaan etenemiseen (osallisuus, keskustelu, kokeilukulttuuri) panostetaan tavoitteellisemmin. Lisäksi tavoitteena on lisätä henkilöstön muutoskyvykkyyttä ja työhyvinvointia sekä vahvistaa onnistuneita uudistuksia kehittämällä johtamista aiempaa ennakoivampaan suuntaan. Uudistamisen johtamisen toimintaperiaate on oivalluttavia kysymyksiä sisältävä työkalu, jonka lisäksi tarvittaessa tukena on esihenkilösparraukset, muutosjohtamisen keskustelut sekä verkko-opinnot, joiden avulla voidaan monipuolisesti tukea hyvinvointialueen lähiesihenkilöitä ja linjajohtoa onnistumaan uudistamisen johtamisessa.

Osaamisen varmistaminen ja kehittäminen ovat tärkeä osa henkilöstön johtamista. Osaamisen kehittämisen suunnitelma on tarkoitus päivittää jatkossa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaksi pohjautuen lakiin työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella. Tämän lisäksi toimialueittain tullaan luomaan osaamisen kehittämisen suunnitelmat, joihin määritellään kunkin osaamisen kehittämisen tarpeet ja edelleen näihin pohjautuen yksikkökohtaiset suunnitelmat ohjaamaan tulevan hyvinvointialueen osaamisen kehittämisen johtamista. Oman osaamisen päivittäminen ja kehittäminen on jokaisen työntekijän omalla ja viime kädessä toimintayksikön esihenkilön vastuulla.

Hyvinvointialueen koko henkilöstöä koskevassa osaamisen kehittämisessä muut menetelmät kuin organisaation ulkopuolella toteutuvat perinteiset luentomaiset koulutukset ovat nykytiedon mukaan vaikuttavimpia. Tämän vuoksi osaamisen kehittämistä toteutuu eri menetelmin (mm. perehdytys, mentorointi, verkko-opiskelu, simulaatio-oppiminen, tavoitteellinen työkierto, valmentaminen, työssäoppiminen ja osaamisen jakaminen) sekä hyvinvointialueen omien kouluttajien toimesta. Kuluvalla toimintakaudella jatketaan kaikkia esihenkilöitä ja valmentavaa johtamista tukevaa Siun soten omaa johtamisvalmennusta. Hyvinvointialueen monialaista ja strategiaan pohjautuvaa osaamisen kehittämistä sekä asiantuntijatukenä eri toimialueille tuotetaan keskitetyistä osaamisen kehittämisen palveluista.

Henkilöstön työhyvinvoinnin johtaminen on osa arjen johtamista. Mitä Siulle kuuluu? –työhyvinvointikyselyn 2022 tulokset tulevat luomaan pohjatiedot hyvinvointialueelle siirryttäessä ja ohjaamaan työhyvinvoinnin kehittämisen painopistealueita toimintakaudella. Syrjimätön Siun sote – tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, päihdeohjelma, työsuojelun toimintaohjelma, työterveyshuollon toimintasuunnitelma, osaamisen kehittämisen suunnitelma sekä muut henkilöstöjaostossa hyväksytyt henkilöstöpoliittiset ohjelmat tukevat ja ohjaavat omalta osaltaan toimintaa henkilöstön hyvinvoinnin ja yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi. Yhteistoiminnassa ja henkilöstön hyvinvoinnin johtamisessa onnistuminen edellyttää kiinteää, avointa ja luottamuksellista yhteistyötä ammattijärjestöjen henkilöstöedustajien kanssa. Yhteistyön tulee tarkoittaa aktiivista, asioihin tarttuvaa ja toimeenpanevaa

otetta, mutta ennen kaikkea ratkaisukeskeistä yhdessä tekemistä. Yhteistoiminnallisuutta varmistetaan kaksitasoisen yhteistoiminnan mallilla, jolloin toimialueilla päästään täsmällisemmin kiinni omiin tarpeisiin ja vahvistetaan henkilöstön osallisuutta sekä edistetään henkilöstöviestintää.

Henkilöstökustannusten hallintaan vaikutetaan muun muassa onnistuneella henkilöstösuunnittelulla ja henkilöstöresurssien ohjauksella, palkkausta ohjaavien linjausten ajantasaisuudella ja seurannalla, sekä taloudellisten ja vaihtoehtoisten kustannusvaikutusten arvioinnilla osana paikallisten sopimusten neuvottelutoimintaa. Kunta- ja hyvinvointialueyöntajajat KT:n ja pääsopijajärjestöjen edustajat ovat neuvotelleet Siun soten kuntayhtymän KVTES:en ja SOTE-sopimuksen kuuluvan henkilöstön tehtäväkohtaisten palkkojen harmonisoinnista vuoden 2022 aikana ja ratkaisemisesta sovinnollisesti. Siun soten kuntayhtymän toiminta-ajalta takautuvat harmonisointikustannukset kuuluvat omistajakuntien maksettavaksi. Tämän prosessin etenemisellä on vaikutusta hyvinvointialueen palkkatason muodostumiseen ja siten toimintakauden talouden toteumaan, sillä tässä vaiheessa arvioitu tasokorotus on 15 milj. euron luokkaa. Hyvinvointialueella jatketaan palkkojen harmonisointia osana palvelussuhde-ehtojen yhdenmukaistamista. Palkkojen harmonisointivelvoite perustuu samapalkkaisuusperiaatteeseen ja alkuvaiheessa sitä toteutetaan tehtävien vaativuuden arviointiin perustuvien palkkausjärjestelmien mukaisesti. Harmonisoinnilla poistetaan samoissa tehtävissä työskentelevien henkilöiden välisiä palkkaeroja.

Kunta- ja hyvinvointialan virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa päästiin ratkaisuun syksyn 2021 aikana saakka. Hyvinvointialueet noudattavat kunta-alalle sovittuja SOTE-sopimusta ja Lääkisopimusta niiden voimassaoloajan. Sopimuksia noudatetaan sekä liikkeenluovutuksella siirtyviin viranhaltijoihin ja työntekijöihin että siihen henkilöstöön, joka palkataan hyvinvointialueille ennen tai jälkeen liikkeenluovutuksen. Valtakunnantason neuvottelut hyvinvointialueiden yleisestä virka- ja työehtosopimuksesta (HYVTES) aloitettiin viipymättä virka- ja työehtosopimusten ratkaisun jälkeen. HYVTES tulee voimaan vuoden alusta, mikäli neuvotteluissa päästään yksimielisyyteen marraskuun 2022 loppuun mennessä. Alustavasti on viestitty, että sopimuksen voimaan tullessa myös teknisen sopimuksen piirissä olevat henkilöstö siirretään HYVTES:en.

Uudet sopimukset sisältävät palkkojen kehittämisohjelman, minkä tavoitteena on parantaa kunta- ja hyvinvointialan työpaikkojen kilpailukykyä, henkilöstön saatavuutta, työelämän laatua ja palvelutuotannon tuloksellisuutta. Tarkoituksena on uudistaa palkkausjärjestelmiä siten, että työssä tarvittavan osaamisen ja vastuun sekä yksilön palkitseminen hyvistä työsuorituksista toteutuvat nykyistä paremmin. Myös muu yksilö- ja ryhmäkohtainen palkitseminen ja suoritepalkkausjärjestelmät ovat kehittämisen kohteina. KVTES 2022–2025 liitteessä on sovittu uusista määräyksistä, joissa ns. tasopalkkajärjestelmä korvaa tehtävän vaativuuden arviointijärjestelmän. Kehittämistoimenpiteille on sovittu valtakunnallisia aikatauluja, joiden euromääräisistä vaikutuksista paikalliseen palkkapolitiikkaan ja palkkausjärjestelmiin tiedetään myöhemmässä vaiheessa.

Palkkojen sopimuskorotukset talousarviovuodelle ovat yhteenlaskettuina noin 3,1 % ja maksussa 1.6.2023 alkaen. Lisäksi vuoden 2023 palkankorotuksiin liittyy ns. perälauta. Jos tiettyjen teollisuus- ja ventialojen palkankorotusten kustannusvaikutus on yli 1,9 %, ylimenevä osuus tulee maksuun myös hoitajille. Sovinnon osana on neuvoteltu SOTE-sopimuksen palkkojen yhteensovittamisesta hyvinvointialalla ja tähän pohjautuen maksussa on samanaikaisesti 1,5 % paikallisesti neuvoteltava erä. Neuvoteltu sopimus pitää sisällään myös kertakorvauksen tietyille koronapotilaita hoitaneille ammattilaisille ja tästä paikallisneuvottelut käynnistyvät joulukuussa 2022. Kertapalkkio (600 euroa) maksetaan eräissä sosiaali- ja terveysalan tehtävissä toimiville ja koronapotilaita valmiuslain aikaisissa erityisolosuhteissa hoitaneille SOTE-sopimuksen piirissä oleville

työntekijöille. Tämä kertakorvaus ei kuitenkaan aiheuta hyvinvointialueelle lisäkustannuksia, koska se huomioidaan jo kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätöksessä.

4.5 VARAUTUMINEN HÄIRIÖTILANTEISIIN JA POIKKEUSOLOIHIN

Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta toimii monijäsenisenä pelastusviranomaisena sekä valmistelee, yhteensovittaa ja toimeenpanee hallintosäännön mukaisesti hyvinvointialueen konsernin varautumista koskevat asiakokonaisuudet.

Hyvinvointialueella pelastuslaitos ja turvallisuuspalvelut huolehtivat konsernin valmiussuunnittelun käytännön toteutuksesta yhteistyössä toimialuejohtajien ja varautumisasiantuntijaryhmän kanssa (konsernin sisäinen yhteinen varautuminen). Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaavat viranhaltijat (1. pelastusjohtaja, 2. turvallisuuspäällikkö) koordinoivat varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista.

Suomen kansallinen riskiarvio päivitetään kolmen vuoden välein. Riskiarviossa kartoitetaan erilaisia ihmisiä, ympäristöä, omaisuutta sekä kriittisiä järjestelmiä ja palveluja uhkaavia riskejä, joihin viranomaisten on toiminnassaan varauduttava. Toimintavuoden aikana vahvistetaan alueellinen riskiarvio, jossa määritellään merkittävimmät Pohjois-Karjalan alueelliset uhat ja häiriötilanteet. Kansallisen ja alueellisen riskiarvion pohjalta valmistellaan hyvinvointialueen valmiussuunnitelman yleinen osa. Hyvinvointialueen turvallisuuspalvelut ja pelastuslaitos vastaavat hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnitelman yleisen osan laadinnasta yhteistyössä toimialuejohtajien ja varautumisasiantuntijaryhmän kanssa (konsernin sisäinen yhteinen varautuminen).

Hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi on tarpeellista parantaa materiaalisen varautumisen tasoa ja jatkuvuuden hallintaa. Toimintavuoden aikana suunnitellaan kaikkia toimialueita koskeva polttoainehuoltovarmuuden riittävä varautumisen taso sekä tarvittavat toimenpiteet huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Hyvinvointialueen Tilannekeskus-hanke toteutetaan suunnitelman mukaisesti yhteistyössä konsernipalvelujen ja muiden toimialueiden kanssa. Toimialueet suunnittelevat omien tarpeittensa mukaisesti tilannekeskuksesta hoidettavat tehtävät ja sijoittavat tilannekeskukseen tarvittavan henkilökunnan. Tavoitteena on, että Tilannekeskus aloittaa toimintansa kesäkuun 2023 loppuun mennessä.

Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden ja varautumisen uusi vastuujaako huomioiden on tarpeen tarkastella myös hallinnolliseen organisoitumiseen liittyviä päivitystarpeita osana hyvinvointialueen organisaatiouudistusta kokonaisturvallisuuden vastaavien viranhaltijoiden toimesta.

4.6 TALOUSARVION SITOVUUS

Aluevaltuustoon sitovia mittareita (Taulukko 2) seurataan joko kuukausittain tai vuositasolla. Mittaristoa käsitellään kuukausittain raportointijohtoryhmässä sekä aluehallituksessa. Aluevaltuustolle mittariston toteutumisesta raportoidaan osavuosisikatsausten yhteydessä.

Hyvinvointialueen strategiset tavoitteet (aluevaltuustoon sitovat)	Strateginen mittari	Mittarin tavoite	Mittarin tavoitearvo
Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa	<i>Hyte-kerroin</i>	<i>Kasvaa vuoteen 2022 verrattuna</i>	≥ 45
Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta	<i>Palveluverkkosuunnitelman uudistaminen</i>	<i>Tehty kesäkuun loppuun mennessä</i>	100 %
Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat	<i>Lakisääteiset hoito- ja palveluajat</i>	<i>Kokonaistaso paranee vuoteen 2022 verrattuna</i>	> 80,0 %
Johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen	<i>Tyhy-kyselyn johtamisen mittari</i>	<i>Kokonaistaso paranee vuoteen 2022 verrattuna</i>	Kyllä/ei
Huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta	<i>Henkilöstön pitovoima</i>	<i>Vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuus alle tavoitetason</i>	≤ 10 %
	<i>Työkykyisten päivien määrä / htv2</i>	<i>Kasvaa 4 % vuoteen 2022 verrattuna</i>	> 1 päivää/htv2
Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.	<i>Vuosikate</i>	<i>Vähintään poistojen suuruinen</i>	≥ 14,4 M€
Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista	<i>Strategisen tavoitteen erillinen laadullinen arviointi</i>	<i>Strateginen tavoite toteutuu</i>	Kyllä/ei

Taulukko 2. Strategisista tavoitteista aluevaltuustoon nähden sitovat mittarit hyvinvointialueen tasolla

Tuloslaskelman vuosikatteen muutoksista päättää aluevaltuusto. Tuloslaskelman toimintakateen muutoksista päättää aluehallitus. Tuloslaskelman muista muutoksista päättää hyvinvointialuejohtaja. Mahdollisesti muutetut tuloslaskelmat tuodaan osavuositarkastusten yhteydessä aluehallituksen kautta aluevaltuustolle tiedoksi tai päätettäväksi. Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutumista arvioidaan tilinpäätöksessä.

5 Hyvinvointialuekonsernin tavoitteet ja tunnusluvut

Konsernin tavoitteissa ja tunnusluvuissa käsitellään hyvinvointialuestrategiasta johdettuja mittareita. Lisäksi toimialueista esitetään samassa yhteydessä lyhennetty tuloslaskelma sekä kuvaus toiminnallisista tavoitteista ja strategisista painopisteistä. Ympäristöterveydenhuollon tilikausi on valmisteltu ylijäämäiseksi, jolla on mahdollista kattaa sisäiset yhteisten palvelujen toimikuluina olevat sisäiset erät.

5.1 HYVINVOINTIALUEEN TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Hyvinvointialueen strategiset mittarit on johdettu seitsemästä strategisesta tavoitteesta. Strategiset tavoitteet ovat samat kaikille toimialueille. Koska kaikkien strategisten tavoitteiden mittarit eivät sovellu sellaisinaan jokaiselle toimialueelle, toimialueet johtavat omat mitattavat tavoitteensa hyvinvointialueen mittaristosta. Nämä mittaristot tulevat olemaan hyvinvointialuejohtajaan nähden sitovia ja niitä käsitellään kuukausittain johtoryhmässä.

- 1) *Tavoitteenamme on, että toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Tämä strategisen tavoitteen mittarina käytetään hyte-kerrointa, joka on yksi valtion rahoitukseen vaikuttavista tekijöistä. Mittarin osalta tavoitellaan hyte-kertoimen kasvamista vuoden 2023*

rahoituksessa käytetystä tasosta, joka on ollut 43,8. Vuodelle 2023 asetettu tavoite on 45, tätä mittaria on mahdollista seurata kerran vuodessa.

- 2) Tavoitteenamme on, että monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta. Osana valmisteltavaa palvelustrategiaa tavoitteena on uudistaa palveluverkkosuunnitelma, joka on merkittävässä asemassa talouden tavoiteohjelman toteuttamisessa. Tämän mittarin osalta tavoitteena on, että suunnitelman päivittäminen on valmis kesäkuun 2023 loppuun mennessä.
- 3) Tavoitteenamme on, että palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat vuoden 2023 aikana. Tähän liittyvän mittarin osalta tavoitellaan hyvinvointialueen lakisääteisten hoito- ja palveluaikojen kokonaistason paranemista vuoteen 2022 verrattuna. Liitteessä 1 on toimialueiden valmistelemat tavoitetasot, joiden tavoitteen toteutumista seurataan talousarviovuoden aikana siten, että kuukausittain lasketaan soveltuvien osin hyvinvointialue-tasolla aluevaltuuston hyväksymien tavoitetasojen keskiarvo.
- 4) Tavoitteenamme on, että johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen. Tämän tavoitteen mittaamista seurataan kerran vuodessa tyhy-kyselystä saatavalla johtamisen mittarilla, jonka kokonaistason halutaan paranevan vuoteen 2022 verrattuna.
- 5) Tavoitteenamme on, että huolehdimme henkilöstön riittävydestä, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja sitoutuneisuudesta. Henkilöstö on organisaation tärkein voimavara ja siksi tätä tavoitetta halutaan seurata kahdella mittarilla. Tavoittelemme henkilöstön pitovoiman kasvattamisesta vuoden 2022 tasosta, mittarin tavoitearvona vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuuden halutaan olla enintään 10. Lisäksi tavoittelemme työkykyisten päivien lisääntymistä neljällä prosentilla. Näitä mittareita on mahdollista tarkastella kuukausittain.
- 6) Tavoitteenamme on, että toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa. Hyvinvointialueen rahoitusmallissa vuosikate on tunnusluku, jonka perusteella tulevien vuosien lainanottovaltuudet määritellään. Ensimmäisen toimintavuotemme tavoitteena on, että vuosikate on vähintään poistojen suuruinen, joka tarkoittaa 14,4 milj. euron tasoa. Tämä taso on mahdollista saavuttaa vasta ylimääräisen kertaerän kohdentumisen myötä, jonka huomioiminen vuoden 2023 talousarviossa vaatii alkuperäisen talousarvion muuttamista. Hyvinvointialue-tasolla tavoitteen toteutumista seurataan tilikauden tulosenrusteen perusteella kuukausittain.
- 7) Tavoitteenamme on, että toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista. Tämän tavoitteen mittaamista kannattaa tehdä ensimmäisenä toimintavuotena erillisellä laadullisella arvioinnilla. Laadullinen arviointi tehdään kerran vuodessa osana tilinpäätöstä.

5.1.1 Talouden tavoiteohjelman toimenpiteet

Talouden tavoiteohjelman perusajatuksena on, että siitä valmistellaan jatkuva organisaation toiminnan- ja talouden ohjauksen työkalu, jonka avulla seurataan toiminnallisen uudistamisen taloudellisia vaikutuksia viiden vuoden periodilla. Ensimmäinen talouden tavoiteohjelma ulottuu siten vuoteen 2027 saakka, jossa ensimmäisen vuoden sopeuttamistavoite (26 milj. euroa) on niin merkittävä, että sen toteuttamiseksi tarvitaan koko organisaatorakenteen ja palveluverkon tarkastelua. Tämä mittava toimintojen tarkastelu tarkoittaa, että jatkossa palvelurakennetta on kevennettävä ja toimintatapoja muutettava niin, että henkilöstö riittää lakisääteisen ja strategian mukaisen toiminnan turvaamiseen ja valtion rahoitus saadaan riittämään toimintojen järjestämiseen.

Vuoden 2023 taloudellisen tavoitteen saavuttaminen tarkoittaa 3,1 % toimintakulujen säästötavoitetta tai vastaavasti toimintatuottojen lisääntymistä. Talouden tavoiteohjelmalla saattaa olla henkilöstön asemaan vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa. Siksi talouden tavoiteohjelman valmistelua on käsitelty hyvinvointialueen henkilöstöryhmässä 22.11.2022.

Palvelutuotannon tasapainotus tulevaisuudessa vaatii palvelutuotannon ja työ- ja toimintaprosessien asiakaslähtöistä arviointia ja rohkeaa uudistamista. Vuonna 2023 keskitytään erityisesti kalliiden ostopalvelujen vähentämiseen, mahdollisten osaulkoistuksen selvittämiseen, vuokratyövoiman käytön vähentämiseen sekä palvelurakenteen keventämiseen. Lisäksi huomioita tullaan kiinnittämään erilaisten hankintojen vähentämiseen tai toteuttamatta jättämiseen, toimipisteiden ilta- ja viikonloppuvastaanottojen aukioloaikojen tarkasteluun ja ulkoisten toimitilojen vähentämiseen. Myös asiakasmaksutulojen kasvattamisen mahdollisuutta sekä sairauspoissaolojen vähentämiskeinoja selvitetään.

5.2 YHTEISTEN PALVELUJEN TAVOITTEET

Yhteisillä palveluilla tarkoitetaan muita, kuin varsinaisia asiakkaille tai potilaille tarjottavia palveluja. Ne ovat palveluja, jotka luovat läpäisyperiaatteella edellytyksiä varsinaisten sote-palvelujen järjestämiselle ja tuottamiselle. Yhteisillä palveluilla rakennetaan ja ylläpidetään ympäristöjä, jotka mahdollistavat toimialueiden keskittymisen palvelujen antamiseen asiakkaille tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Yhteisiin palveluihin tulevat kuulumaan organisaatioyksikköinä hallintopalvelut (sis. mm. ei-kliiniset tukipalvelut, hankinnat ja logistiikan), henkilöstöpalvelut (HR), strategia- ja konsernipalvelut (sis. kehittäminen), talouspalvelut (sis. tilasuunnittelun, tekniset palvelut ja digipalvelut) sekä viestintä. Yhteisiin palveluihin kuuluvat myös tytäryhteisöiltä tai kolmansilta osapuolilta ostettavat palvelut.

Yhteisiä palveluja tulevat sitomaan yhteiset aluevaltuuston asettamat tavoitteet, joista sektorikohtaisesti johdetaan omat mitattavat tavoitteet. Lisäksi yhteiset palvelut asettavat omat tavoitteensa siten, että palveluja tuottavien toimialueiden tavoiteasetannan saavuttaminen mahdollistuu.

5.2.1 Taloudelliset tavoitteet

Hyvinvointialueen ja toimialueiden tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät nolnaan. Alijäämän kattamisen edellyttämän määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä. Yhteisten palvelujen laskennallinen katettava alijäämä on noin 6,7 milj. euroa.

Yhteisten palvelujen tulostavoite on, että tilikausi ei muodostu alijäämäiseksi. Koko hyvinvointialueen nettoinvestointien määrä vuodelle 2023 on 25,2 milj. euroa ja investointien koordinoituvastuu on talouspalveluissa.

Yhteisten palvelujen osa-alueet rinnastetaan hallintosäännössä toimielimiin, ja niillä on jokaisella oma budjettivastuu hyvinvointialueen johtajaan nähden. Alla olevaan lyhennettyyn tuloslaskelmaan on summattu yhteen yhteisten palvelujen eri toimialueiden talousarviot.

Tuloslaskelma sisältää talouden tavoiteohjelman tavoitteen mukaisen 3,5 %:n kululeikkauksen jaettuna menolajeille, menolajien suhteessa.

Alla yhteisten palvelujen lyhennetty tuloslaskelma taulukossa 3.

1 000 EUR	TA2023
Toimintatuotot	22 155
Toimintakulut	150 353
Toimintakate	-128 198
Valtion rahoitus	126 071
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 670
Vuosikate	-4 798
Poistot ja arvonalentumiset	7 924
Tilikauden tulos	-12 721
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-12 695

Taulukko 3. Yhteisten palvelujen lyhennetty tuloslaskelma

5.2.2 Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet

Talospalvelut yhdessä henkilöstöpalvelujen kanssa ovat valmistelleet uuden talous- ja henkilöstötietojärjestelmän käyttöönottoa siten, että vuonna 2023 hyvinvointialueen kirjanpito ja palkanmaksu tapahtuvat täysin uudessa ympäristössä. Talospalveluissa jatketaan edelleen vuonna 2022 aloitetun sosiaali- ja terveyshuollon sekä pelastustoimen uudistamiseen liittyvän ICT-muutoshankkeen toteuttamista. Meneillään olevan ICT-hankkeen yhtenä tärkeimpänä tehtävänä on mahdollistaa nykyisten tietojärjestelmien saattamisen lakimuutosten myötä tapahtuvien muutosten vaatimille tasoille.

Investointien osalta hyvinvointialueella on siirrytty vahvaan valtion ohjaukseen. Vuosittain määriteltävä lainanottovaltuus, joka vuodelle 2023 on 93,3 milj. euroa, vaatii aikaisempia vuosia tarkempaa investointien seuranta, jotta myönnetty lainanottovaltuus riittää meneillään oleviin aluevaltuuston hyväksymiin investointihankkeisiin. Talospalvelujen toimialue koordinoi investointisuunnitelman ja lainanottovaltuuden toteutumista.

Hallintopalvelujen resursseista valtaosa kohdistuu operatiiviseen toimintaan, joita ovat puhtaus- ja ateriapalvelut, osastonsihteeripalvelut, asiakasmaksupalvelut, välinehuolto, logistiikka sekä turvallisuuspalvelut, ja pienempi osa viranomais- ja asiantuntijatehtäviin kuten hankinta- ja sopimuspalvelut, valvontapalvelut, lakiasiat sekä tietosuojapalvelut. Operatiiviset palvelut mahdollistavat palvelun antamisen lopulliselle asiakkaalle osana palveluketjuja sekä luomalla puitteita ja tarjoamalla asiantuntijuutta. Moniin keskitettyihin tukipalveluihin kohdistuu lisäkysyntää mm. eri sihteeripalvelujen järjestämiseksi ja keskitetyn asiantuntijuuden vahvistamiseksi. Keskitettyjen palvelujen lisäresursoinnin myötä olisi mahdollista

yhtenäistää ja tehostaa prosesseja ja vapauttaa resursseja suorittavassa organisaatiossa helpottaen mm. sote-ammattilaisista vallitsevaa henkilöstöpulaa. Tämä kokonaisuus on tarkoitus toteuttaa osana talouden tavoiteohjelmaa. Hallintopalveluissa puhtaus- ja ateriapalvelujen ostot Polkka Oy:ltä muodostavat määrärahoista yli puolet, ja niihin kohdistuu isoja alentamispaineita. Kustannusten hallinta edellyttää moniammatillista yhteistyötä palvelukokonaisuuteen kuuluvien eri osapuolten kesken ja valmiutta toiminnallisiin muutoksiin puhtaanapidon ja ateriapalvelun toteuttamisessa. Sama koskee hankinta- ja varastokäytäntöjä. Vuonna 2022 käyttöön otettu varaston toiminnanohjausjärjestelmä mahdollistaa aikaisempaa tehokkaamman valikoimanhallinnan ja varastonhallinnan. Hyötyjen realisoiminen vaatii tässäkin toimintatapojen muutosta ja hoitotarvikkeiden yms. valikoimien keskittämistä.

Vuoden 2023 alusta on suunniteltu perustettavaksi Strategia- ja konsernipalvelujen toimialue, jolle kehittämyksikön toiminta on siirtymässä palvelualueeksi. Päätökset asiasta on tarkoitus tehdä marras-joulukuussa 2022. Kehittämisselvelujen perustehtävä on jatkossakin tukea muuta palvelutuotantoa. Kehittämyksikkö vastaa tulevaisuuslautakunnan ja strategiajohtajan ohjauksessa strategisista kehittämishankkeista, jotka saavat hyvinvointialueen ulkopuolista rahoitusta, yleisen asiakaspalutteen keruusta ja siihen liittyvästä koordinoinnista sekä hyte-työn (hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen mukaanluettuna ehkäisevä päihdetyö) koordinoinnista Siun soten sisällä ja yhteistyötahoihin nähden. Kehittämyksikkö vastaa kansallisista rahoitusta nauttivista hankkeista hallinnollisesti, mutta on toiminnallisesti vahvassa yhteistyössä ja -ymmärryksessä muiden toimialueiden kesken. Vuoden 2023 aikana suunnitellaan ja valmistellaan strategia- ja konsernipalvelujen toimialueen kokonaisuus osana muuta organisaation muutostarpeiden kokonaisuutta.

Viestinnän perustehtävä on tarjota alueen asukkaille, päättäjille, muille sidosryhmille sekä henkilökunnalle oikeaa ja ajantasaista tietoa hyvinvointialueen toiminnasta, palveluista, valmisteilla olevista asioista, vaikuttamismahdollisuuksista sekä päätöksistä. Tämän perustehtävän ohella viestintäpalvelut tukevat muita toimialueita strategisten tavoitteiden saavuttamisessa.

5.3 TERVEYS- JA SAIRAANHOITOPALVELUJEN TAVOITTEET

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut jakaantuvat vuonna 2023 neljään palvelualueeseen: sairaalapalvelut, vastaanottopalvelut, kuntoutuspalvelut sekä terveys- ja sairaanhoitopalvelujen yhteiset palvelut.

Sairaalapalvelujen keskeisinä tavoitteina ovat henkilöstön saatavuuden ja osaamisen turvaaminen sekä onnistuneet rekrytoinnit. Niillä pystytään takaamaan erikoissairaanhoidon laajan päivystyksen toiminta sekä potilaiden kustannustehokas hoito. Oman riittävän ja osaavan henkilöstön pitovoiman parantamisella ja tarpeenmukaisella saannilla pyritään turvaamaan kalliiden asiakaspalveluostojen kasvun vähentäminen ja ostopalvelukustannusten karsiminen. Sairaalan hyvän julkisuus kuvan ylläpitäminen voi myös vähentää potilaiden hakeutumista muille hyvinvointialueille hoitoon. Yhteispäivystys pyrkii vuonna 2023 keskittymään päivystyspotilaiden hoitoon ohjaamalla kiireetöntä hoitoa tarvitsevat asiakkaat muihin heitä paremmin palveleviin, asianmukaisiin palvelukokonaisuuksiin. Potilaiden jatkohoitopaikkojen järjestelyyn keskitytään yhdessä koko toimialueen ja ikäihmisten palvelujen kanssa. Yhteydensaantia 116117-puhelinpalvelun toiminnassa kehitetään ja pyritään saamaan kansalaisille käyttöön myös keskustelu/chatti -palvelut. Siilaisten sairaalassa tehostetaan kotisairaalatoimintaa ja pyritään lisäämään vuodeosastopaikkoja puskuriosaston toimintojen siirtymisen myötä. Hengityshalvauspotilaiden hoitoon pyritään löytämään uusia toimintamalleja yhteistyössä sairaalapalvelujen ja kotiin vietävien palvelujen osalta sosiaalitoimen kanssa.

Vastaanottopalvelujen keskeiset tavoitteet ovat vaikuttavat ja kustannustehokkaat perusterveydenhuollon palvelut, väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja oikea-aikaisuuden parantaminen hyödyntäen myös sähköisiä yhteydenottovälineitä ja palvelukanavia. Terveysasemien toiminnan kehittämistä jatketaan edelleen ns. Meijän mallin mukaisesti, jonka tavoitteina ovat potilas- ja asiakaslähtöinen kulttuuri, moniammatillinen yhteistyö, hoidon jatkuvuuden edistäminen, tehokas ja vakioitu päivittäisjohtaminen, jatkuva kehittäminen, pitkäaikaissairauksien monipuolinen hoito ja terveysriskien ehkäiseminen sekä henkilöstölähtöinen toiminnan kehittäminen ja työtyytyväisyyden edistäminen. Terveysaseman vastaanoton, yhteisasiakasohjauksen, mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä kuntoutuksen palvelut integroituvat asiakkaan näkökulmaksi yhtenäisessä kokonaisuudessa. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen näkökulmasta on tärkeää, että syksyllä 2023 päihdeosasto pääsee siirtymään uusiin, turvallisiin tiloihin Tikkamäen sairaalan yhteyteen. Neuvolatoiminnassa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tavoitteena on keskeisten kansanterveysongelmien ennaltaehkäisy (etenkin ylipaino ja mielenterveysongelmat) ja varhainen havaitseminen sekä perhekeskustoiminnan kehittäminen ja palvelujen yhteensovittaminen (hoitoketjut, näyttöön perustuvat toimintamallit, lasten huomioiminen aikuisten palveluissa, yhteisasiakasohjaus). Suun terveydenhuollossa tavoitteena on hoitoon pääsyn sujuvoittaminen. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että väestön suusairauksien ehkäisy ja suunterveyden edistäminen on suunnitelmallista ja tavoitteellista koko maakunnassamme. Liikkuvat hammashoitoyksiköt täydentävät tarkoituksenmukaista palveluverkkoa ja ovat käytössä erityisesti kouluilla tehtävissä lasten hammastarkastuksissa ja ikäihmisten suun hoidossa palvelutaloissa.

Kuntoutuksen terapiapalveluissa painopisteet koko hyvinvointialueella ovat ikääntyneiden kotikuntoutuksen kehittäminen tavoitteena tukea ikääntyneen kotona asumista, lasten terapioiden asiakasprosessien sujuvuus ja oikea-aikaisuus osana lasten kuntoutuksen kokonaisuutta sekä etäterapian edistäminen. Geriatriassa osaamiskeskuksessa koronatilanteen aktivoimana toukokuussa 2020 alkanutta hoivakotipäivystystä jatketaan ja vuoden 2023 aikana pilotoidaan vastuulääkärimallin käyttöönottoa yhteistyössä terveysasemien ja ikäihmisten palvelujen kanssa. Tavoite on vähentää edelleen yhteydenottoja ja päivystyskäyntejä 24/7-alueen kuormituksen vähentämiseksi. Korona-ajasta sekä lääkärivajeesta johtuvaa muistipoliklinikoiden jonojen purkua jatketaan edelleen. Apuvälinepalveluissa jatketaan valtakunnallisten apuvälineluovutusperusteiden jalkauttamista ja soveltamista kaikkia apuvälineryhmiä koskien. Luovutusperusteiden vuoden 2023 alussa voimaan tuleva päivitys tuo lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavaksi uusia apuvälineryhmiä, mm. muistin apuvälineet ja avustajakoirat. Lasten kuntoutuspalvelujen koordinaatiota ja työnjakoa on kehitetty osana Tulevaisuuden sotekeskushanketta vuoden 2022 aikana kohti Lasten kuntoutuksen osaamiskeskusta. Vuoden 2023 alusta perhe- ja sosiaalipalveluissa alle kouluikäisten lasten parissa työskentelevät psykologit siirtyvät kuntoutuksen asiantuntijapalveluihin. Osana tulevan vammaispalvelulain uudistusta ja sen toimeenpanoa myös perhe- ja sosiaalipalvelujen erityisryhmien asiantuntijapalvelut sijoittuvat vuonna 2023 hallinnollisesti kuntoutuksen asiantuntijapalveluihin.

Vuoden 2023 alusta toimialueen yhteisiin palveluihin strategisin perustein siirtyvä yhteisasiakastoiminnan tavoitteena on edelleen tuottaa kustannusvaikuttavampaa ja kustannustehokkaampaa palvelua kehittämällä asiakasprosesseja, saada paljon palveluita käyttävien ja niitä tarvitsevien asiakkaiden tunnistamisprosessi paremmin osaksi hyvinvointialueen päivittäisiä toimintoja sekä edistää ja kehittää osaltaan sote-integraatiota sekä ikääntyvien että lasten- ja nuorten yhteisasiakastoiminnan käynnistämistä. Yhteistyötä ja verkostoitumista toiminnan kehittämiseksi jatketaan myös kansallisella tasolla ja ulkopuolisten sidosryhmien kanssa. Hoitotarvikelijakelun osalta tehdään yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa kustannusten hallitsemiseksi. Maksuttomien hoitotarvikkeiden kustannustehokkaiden toimitustapojen arviointi jatkuu

osana yhteistyössä hoitavien tahojen kanssa tehtävää maksuttomien hoitotarvikkeiden käyttöön liittyvien prosessien kehittämistä. Infektioiden torjuntayksikkö tukee toimintayksiköiden infektioiden torjuntavalmiutta mm. tarjoamalla koulutuksia ja laatimalla infektioiden torjuntaan liittyviä ohjeistuksia. Infektioiden torjuntayksikkö tukee toimintayksiköiden omavalvonnan toteutumista ja hygieniayhdyshoitajien osaamista infektioiden torjunnan osalta. Hoitoon liittyvien infektioiden ennaltaehkäisyllä vähennetään ylimääräisiä kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä. Sairaala-apteekissa toiminnan painopiste on potilas- ja lääkitysturvallisuuden edistämiseksi kehittämällä kliinistä farmasiaa sekä tukemalla henkilöstön lääke- ja lääkitysosaamista.

Hoito- ja palveluketjutyön yhtenä merkittävänä tavoitteena on vahvistaa sote-integraatiota. Hoitoketjujen uudistamisessa edelleen keskeisimpinä ovat diabetespotilaiden hoitopolku ja osaamisen keskittäminen vuoden 2022 alusta perustettuun Diabetesosaamiskeskukseen yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa. Vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla tulee valmistumaan neljä uutta hoito- ja palveluketjua. Systemaattista hoitoketjutyötä tullaan hyödyntämään myös mm. perustason matalan kynnyksen lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kehittämisessä. Lääkäreille otetaan asteittain käyttöön sähköinen työajanseurantaohjelmisto työehtosopimuksen mukaiseen työajanseurantaan. Erikoissairaanhoidon on tarkoituksena laajentaa perusterveydenhuollossa toteutettavaa asiakastytyväisyyden mittarointia soveltuvan toimintamallin hahmottuessa.

Toimialueen rahoituksen riittävyyden takaamiseksi toimintoja pyritään edelleen innovatiivisesti kehittämään ja järkevöittämään vahva lääketieteellinen perusta ja korkeatasoinen hoitotyö johtoajatuksina. Erikoissairaanhoidossa potilaiden hoitopaikkojen määrä on rajallinen, jonka takia kiinnitetään erityistä huomioita paikkojen tarkoituksenmukaiseen käyttöön ja potilaiden jatkohoitopaikkojen tarpeen mukaiseen saantiin. Tämä tehdään vahvassa yhteistyössä ikäihmisten palvelujen kanssa.

5.3.1 Taloudelliset tavoitteet

Hyvinvointialueen ja toimialueiden tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät

1 000 EUR	TA2023
Toimintatuotot	30 945
Toimintakulut	323 542
Toimintakate	-292 597
Valtion rahoitus	297 154
Rahoitustuotot ja -kulut	0
Vuosikate	4 557
Poistot ja arvonalentumiset	4 866
Tilikauden tulos	-309
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0

nollaan. Alijäämän kattamisen edellyttämien määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä. Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen laskennallinen katettava alijäämä on noin 9,2 milj. euroa. Tuloslaskelma sisältää talouden tavoiteohjelman tavoitteen mukaisen 2,9 %:n kululeikkauksen jaettuna menolajeille, menolajien suhteessa. Toimialueen lyhennetty tuloslaskelma löytyy taulukosta 4.

Taulukko 4. Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen lyhennetty tuloslaskelma

Vuoden 2023 talousarvioesitys on edelleen haasteellinen erityisesti palvelujen oston osioiden osalta ja tavoitteessa pysyminen edellyttää onnistumisia sekä henkilöstörekrytoinneissa että sijaisaataavuuden varmentumista.

5.3.2 Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet

Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialueen yhteiset painopistealueet on johdettu hyvinvointialueen strategiasta:

1. *Integraation syventäminen ja palveluketjujen kehittäminen yhteistyössä muiden toimialueiden kanssa: kuten yhteisasiakkaat, asiakasprosessit, erityisesti iäkkäitä asiakkaita/potilaita koskien ml ensihoidon hyödyntäminen ja kotisairaaloiminnan kehittäminen. Tilannekustustoiminnan aloittaminen huhtikuussa 2023 yhdessä muiden toimialueiden kanssa.*
2. *Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen yhdessä perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialueen kanssa.*
3. *Digitaalisten palvelujen kehittäminen: kuten sähköinen ajanvaraus, ensilinjan puhelinneuvonta ja muut yhteydenottotavat, etäpalvelut, hoidontarpeen arvio, Palvelujen saatavuuden ja laadun*

parantaminen: riittävä palvelutarjonta, välitön ajananto, hoitojonojen lyhentäminen myös erikoissairaanhoidossa.

4. *Peruspalvelujen parantaminen: tulevaisuuden sote-keskus ym. hankkeet, Meijän malli ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saatavuuden kohentaminen, ennaltaehkäisyyn panostaminen.*
5. *Asiakas keskiöön: yhteydenoton helpottaminen, asiakaspalvelu, asiakaskohtaaminen, palvelujen saatavuuden ja savutettavuuden sekä oikea-aikaisuuden parantaminen.*
6. *Tilojen käytön kokonaisarviointi ja käyttötehokkuuden parantaminen palveluverkko huomioiden.*
7. *Henkilöstön riittävyyden, osaamisen ja työhyvinvoinnin varmistaminen.*
8. *Taloudellisen tulostavoitteen saavuttaminen.*

Talousarviossa on huomioitu lainsäädäntömuutoksista sekä valtakunnallisista ja strategisista painopisteistä tulevat määrärahalisäykset. Lisäykset kohdistuvat pääasiassa hoitotakuun ja kansallisen mielenterveysstrategian toteutukseen. Lisäksi samassa yhteydessä on huomioitu mahdollinen lisäresursointi matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin.

Hoitotakuun toteutukseen kiinnitetään huomiota sekä erikoissairaanhoidossa että perusterveydenhuollossa. Koronaepidemian tähän mennessä aiheuttamaa hoitovelkaa puretaan edelleen. Hoitovelka on lisääntynyt vuodesta 2021 ja jatkossa on olennaista, että onnistutaan hoitojonojen hallinnassa samanaikaisen hoitovelan hallitsemisen kanssa. Edellytyksenä tälle ovat onnistuneet rekrytoinnit, jatkohoitopaikkojen sujuva järjestely maakunnassa sekä digitalisoinnin hyödyntäminen.

Kansallisen mielenterveysstrategian mukaisesti tavoitteemme on lisätä matalan kynnyksen palveluja ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen saavutettavuutta koko maakunnan alueella lisäämällä ensilinjan hoitokoordinaattoritoimintaa puhelin- ja digipalveluissa. Tämän lisäksi tehostamme hoitoprosessia käynnistämällä yhtäjaksoisesti toimivia ryhmämuotoisia oireenhallintakursseja ja koulutuksellisia terapioiden, jotka toimisivat pääosin digitaalisesti palvelun myös koko maakuntaa.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden osalta vuoden 2023 painopiste on potilasturvallisuusjärjestelmän kehittämisessä sekä asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyvien rakenteiden, käytänteiden ja vastuiden kuvaamisessa. Keskeisiä asiakas- ja potilasturvallisuuden tavoitteita ovat hoitoon liittyvien infektioiden ja painehaavojen torjunta, kaatumisten ehkäisy sekä lääkitysturvallisuuden kehittäminen. Potilas- ja asiakasturvallisuuden ja laadunhallinnan kehittämistä jatketaan vielä vuonna 2023 mm. SHQS menetelmäkoulutuksilla, vahvistamalla toimialueen laadunhallinnan kokonaisuutta laatutyötä systematisoiden ja uuden riskienhallinnan ohjelmiston kilpailuttamisen myötä. Toimialueella lisäksi valmistaudutaan STM:n uuteen potilas- ja asiakasturvallisuuden strategian toimeenpanoon, joka on tulossa alueille velvoittavaksi. Lisäksi jatketaan hoito- ja palveluketjujen kehittämistyötä mm. uusia hoitoketjuja julkistaen sekä aiemmin käyttöön otettuja päivittäen, tavoitteena palvelutuotannon sujuvuuden ja vaikuttavuuden parantaminen osaltaan.

Integraation näkökulmasta pyritään löytämään toimialueiden ylittäviä ratkaisuja hoitajasaatavuuden haasteisiin ja tässä tehdään myös lisääntyvästi HR-yhteistyötä. Täten pyritään hallitsemaan myös tämänhetkisiä haasteita erityisesti ikääntyneiden potilaiden jatkohoidon järjestelyissä. Erikoissairaanhoidon sekä perusterveydenhuollon välisiä raja-aitoja saadaan hälvennyttyä hoitoketjujen kehityksellä ja erityisesti tarkoituksena on tehostaa diabeetikkojen hoitoa Diabetes-keskuksen toiminnalla.

5.4 IKÄIHMISTEN PALVELUJEN TAVOITTEET

Toimialueen palvelualueet ovat arjen tukipalvelut (sosiaalihuollon lakienmukaiset viranomaistehtävät), aluejakoon perustuvat kotihoito- ja asumispalvelut sekä terveyskeskussairaala palvelut. Toimialueen palvelut toteutetaan yhdenmukaisiin asiakkuusperusteisiin perustuen neljällä maantieteellisellä palvelualueella. Näistä sektoreista Arjen tukipalvelut kattavat koko hyvinvointialueen. Toimialue painottaa ikäihmisten palveluissa kaikissa asiakas kohtaamisissa toimintakykyisyyden madaltumisen ennaltaehkäisyä sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

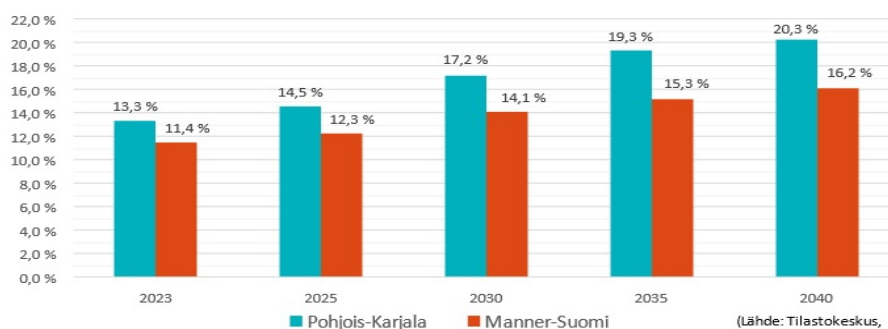
Ikäihmisten palvelujen järjestämistä ohjaa merkittävimmin Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012, muutos 565/2020) sekä Sosiaalihuoltolaki (1301/2014;816/2022). Tulossa on vammaispalvelulain muutos (He 191/2022), jolla on vaikutusta sosiaalipalvelujen järjestämiseen myös ikäihmisten palveluissa. Suurimmat vaikutukset näkyvät kotona asumista tukevilla palveluilla ja kotihoitossa. Toimialueen omaa toimintaa ohjaa STM:n Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023. Laatusuositus ohjaa toimintaa laadukkaisiin ja vaikuttaviin tarpeenmukaisiin iäkkäiden palveluihin.

Ikäihmisten palvelulaki määrittää ympärivuorokautisen palveluasumiseen ja pitkäaikaiseen laitoshoidon henkilöstön vähimmäismitoitukseksi 0,6 työntekijää asukasta kohden. Ensi vuonna vähimmäismitoitus on 1.4 - 30.11.2023 väliselle ajalle 0,65 ja vuoden 2023 joulukuun alusta vähintään 0,7 työntekijää asukasta kohden. Laissa määritetään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmille välittömän ja välillisen asiakastyön osuukien laskeminen. Lisäksi laki velvoittaa 1.4.2023 alkaen palvelutarpeenarvioinnissa RAI-arviointijärjestelmän käyttöä ikäihmisten palveluissa. Järjestelmän täysimääräinen moniammatillinen hyödyntäminen edellyttää sen integrointia asiakas- ja potilastietojärjestelmään.

Ikäihmisten palvelujen toimialueen toiminnassa ja kehittämisessä huomioidaan hoito- ja palveluketjujen ja prosessien sekä hoitotyön kehittämisen näkökulmat. Kotihoitoon ja asumiseen on laadittu toimintasuunnitelmat vuosille 2021–2025, jotka ohjaavat toimintaa ja kytkeytyvät hyvinvointialueen strategiaan. Arjen tukipalvelujen toimintasuunnitelma tehdään vuonna 2023. Yli 75-vuotiaiden perustason palveluja kehitetään monialaisesti päivistysasioinnin tarpeen vähentämiseksi. Toimintojen

Ikääntyminen, Pohjois-Karjala

75 vuotta täyttäneet ennuste 2023 -2040,
% osuus väestöstä

(Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste 2021)

kokonaisvaikuttavuus kuvantuu yli 75-vuotiaiden kotona asuvien suhteellisessa osuudessa, jota kansallisesti myös seurataan (STM). Toimialueella on ostopalvelusopimusten lisäksi useita eri palvelusetelityyppisiä käytössä valinnanmahdollisuuksien parantamiseksi.

Taulukko 5. Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä 2023–2040

Taulukon 5 mukaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on vuonna 2023 yli 75-vuotiaiden osuus koko alueen väestöstä yli 13 % (noin 20 000 henkilöä), vastaava suhdeluku Suomessa on noin 11 %. Pohjois-Karjala ikääntyy 2020- ja 2030-luvuilla voimakkaasti. Ikääntymisen arvioidaan tasaantuvan 2040-luvun jälkeen.

Hyvinvointialueen on varauduttava väestön yhä korkeampaan elinikään liittyviin palvelutarpeisiin ja usein korkean iän myötä tulevaan muistisairauteen. Muistisairauksien Käypä hoito -suosituksen mukaan joka kolmas yli 65-vuotiaasta ilmoitti kärsivänsä muistisairauksista. Tilastotietoon perustuen (SOTKANet) 65–74-vuotiailla on keskivaikean tai vaikean muistisairaouden esiintyvyyttä 4 %, kun taas 75–84-vuotiailla se on 10 % ja yli 85-vuotiailla 35 %. Yli 90-vuotiailla puolestaan esiintyvyyttä on jo lähes 40 %. Eliniän pidentyminen vaikuttaa palvelutarpeisiin. Keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta sairastavista lähes 70 % tarvitsee ympärivuorokautista tukea joko omaishoitajan turvin, perhekodissa, yhteisöllisessä asumisessa tai ympärivuorokautisessa palveluasumisessa.

Ikääntymisen edetessä ja ikääntyvien määrän kasvaessa ovat monialaiset arjen hallintaa ja hyvinvointia parantavat palvelutoiminnot tärkeitä. Ennakoivilla, hyvinvointia edistävillä ja monipuolisilla kuntouttavilla toimenpiteillä sekä varhaisella diagnosoinnilla mahdollistetaan itsenäisen elämän jatkuminen pidempään.

Sosiaalihuoltolain mukaista asiakasprosessia toteuttamalla varmistetaan, että ikääntyneen asiakkaan palvelutarpeeseen vastataan oikea-aikaisesti ja tarkoituksenmukaisin palveluin. Vuoden 2023 aikana kiinnitetään huomiota erityisesti sosiaalihuoltolain palveluprosessien toteuttamiseen. Tämä vaatii sosiaalihuollon ammattihenkilöstön lisäämistä. Sosiaalihuoltolain mukainen kirjaaminen ja siihen liittyvät palvelut ovat keskeisiä ja välttämättömiä kehittämisen kohteita. Asiakirjarakenteisiin on tehtävä THL:n määräysten mukaisia muutoksia ja varmistettava Kanta-näkymät. Käytettävissä olevat järjestelmät aiheuttavat haasteita.

Terveyskeskussairaالاتasoisia palveluja on useassa kunnassa. Yleislääketieteen akuuttisairaanhoidon terveyskeskussairaalapalveluja on viidessä kunnassa (Lieksa, Nurmes, Liperi, Ilomantsi ja Kitee). Ne ovat tärkeä osa tiivistä hoitoketjua erikoissairaanhoidosta kotiin siirryttäessä.

Omavalvontasuunnitelmat ovat käytössä. Suunnitelmien ajantasaisuudesta ja eri alueiden valvontakäynneistä ovat vastanneet pääosin palvelupäälliköt. Toimialue tekee tiivistä yhteistyötä valvontapalvelujen kanssa, hyvinvointialueella valvonnan päävastuu siirtyy valvontayksikölle. Lääkehoidon ajantasaisuus ja hallinta ovat osa omavalvontaa. Toimialueelle kuuluu asiakas- ja potilasturvallisuuden johtaminen, joka liittyy laatutyöhön. Potilas- ja asiakasturvallisuudessa sekä laadunhallinnassa ja sen kehittämisessä käytetään (SHQS) Laatuporttiohjelmia.

Koronaepidemia on pitkittyessään kuormittanut henkilöstöä jatkuvan korkealla pidetyn hygieniä- ja terveysturvallisuuden sekä koronarokotusten toteuttamisen kautta. Jo yli kaksi vuotta kestänyt korona-aika on heikentänyt ikääntyneiden toimintakykyisyyttä. Eristäytyneisyys kotona oleillen on lisännyt

hyvinvointivajetta. Ikäryhmää koskettavat samat haasteet kuin nuorempia ja niitä ovat mm. päihteet, peliriippuvuus, mielenterveysongelmat ja talousvaikeudet. Palveluja ja ohjausta tarvitsevien asiakkaiden määrä on ollut merkittävässä kasvusuunnassa niin kotihoidossa kuin asumispalveluissa, jossa ei ole välttytty jonoutumiselta. Huoli-ilmoitukset ovat lisääntyneet voimakkaasti ja sosiaalisia haasteita on siis kasvavissa määrin. Gerontologisen sosiaalityön tarve on korostunut. Toimialueelle on muodostunut hoivavelkaa. Sotatilanne Ukrainassa ja henkilöstömitoituksuudistus vaikuttavat voimakkaasti kustannusten nousemisen kautta kulukehityksen hallintaan erityisesti yksityisten asumispalvelukustannusten osalta.

Hyvinvointialueelle siirryttäessä isoja muutoksia ovat asumispalvelujen vuokrausjärjestelyt, ravinto- ja laitospalvelut. Palvelurakenteen tarkastelu ja uudistaminen vaatii erityistä panostusta ja poliittisen linjauksen.

5.4.1 Taloudelliset tavoitteet

Hyvinvointialueen ja toimialueiden tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät nolnaan. Alijäämän kattamisen edellyttämän määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä. Ikäihmisten palvelujen laskennallinen katettava alijäämä on noin 5,3 milj. euroa.

Tuloslaskelma sisältää talouden tavoiteohjelman tavoitteen mukaisen 2,9 %:n kululeikkauksen jaettuna menolajeille, menolajien suhteessa. Toimialueen lyhennetty tuloslaskelma löytyy taulukosta 6.

1 000 EUR	TA2023
Toimintatuotot	39 365
Toimintakulut	186 786
Toimintakate	-147 421
Valtion rahoitus	147 797
Rahoitustuotot ja -kulut	0
Vuosikate	376
Poistot ja arvonalentumiset	376
Tilikauden tulos	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0

Taulukko 6. Ikäihmisten palvelujen lyhennetty tuloslaskelma

5.4.2 Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet

Talousarviossa on lainsäädäntömuutoksista, valtakunnallisista ja hyvinvointialueen strategisista tavoitteista muodostuneita painopisteitä, jotka toiminnassa painottuvat. Lisäresursseja tarvitaan tulevina vuosina edelleen kaikkien lakivelvoitteiden toteuttamiseen.

Kotona turvallisen asumisen edistäminen on keskeinen tavoite. Vuoden 2023 aikana kotihoidon palvelujen tuottamista laajennetaan koko hyvinvointialueella kattamaan 24/7 lakivelvoite. Yöaikainen palvelu toteutetaan osittain yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa. Kotihoidon ja sen rakenteiden kehittäminen ja kotona asumisen tukeminen toteutetaan mm. etähoivapalveluilla, kuntouttavalla hoiva- ja hoitotyöllä, kaikkien omaishoitajaryhmien tukemisella, lääkäripalvelujen saatavuuden parantamisella (RFF-hankerahoituksen kautta) ja toimintaterapeuttien resurssien kohdentamisella ikäihmisten koteihin.

Toimialue on mukana Tulevaisuuden sotekeskus ja Tulevaisuuden kotihoito -hankkeissa. Hankkeiden keskeiset tavoitteet liittyvät palvelujen saatavuuteen, oikea-aikaisuuteen ja jatkuvuuteen sekä lääkäripalvelujen saatavuuden parantamiseen. Kehittämistyössä painottuvat ennaltaehkäisy, vaikuttavuuden, monialaisuuden ja peruspalvelujen vahvistamisen näkökulmat.

Kotihoitoon ja asumispalveluihin on tehty toimintasuunnitelmat vuosille 2021–2025, jotka ohjaavat toimintaa ja kytkeytyvät hyvinvointialueen strategiaan.

Ympäri vuorokautista asumispalvelua on Pohjois-Karjalassa ollut STM:n suosituksia enemmän (suositus 7–8 % yli 75-vuotiaiden ikäryhmässä). Alueen väestörakenteen ja erittäin korkean sairastavuuden takia tarvitaan kuitenkin uusia asumisyksiköitä. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen rinnalla on tarjottava monimuotoisia yhteisöllisen asumisen vaihtoehtoja, joita voidaan toteuttaa myös samassa toiminnallisessa kokonaisuudessa. Nämä ratkaisut ovat inhimillisesti, taloudellisesti ja lakiperusteisenkin suuntauksen mukaan toteutettavissa. Tämä edellyttää poliittisia päätöksiä sekä kuntien, yrittäjä- ja sotepalvelujen välistä yhteistyötä.

Merkittävänä toiminnallisena prosessina on RAI-arviointijärjestelmän hyödyntäminen ja vakiinnuttaminen koko toimialueella. Se edistää arjen työssä palvelutarpeen, toimintakyvyn ja oikean palvelutason arviointia sekä tukee päätöksentekoa johtamisessa resurssien kohdentamiseksi. Tavoitteena on palvelujen kohdentaminen siten, että palvelun laatu ja saatavuus sekä asiakkaan kokemus hyötyä toiminnan vaikuttavuus kasvaa.

Palvelujen piiriin pääsemisen oikea-aikaisuutta seurataan omaishoidossa, kotihoidossa ja asumispalveluissa. Arjen tukipalvelujen toimintasuunnitelma tehdään vuonna 2023. Omais- ja perhehoidon palveluja kehitetään ja vahvistetaan omais- ja perhehoitokeskuksessa.

Asiakastyytyväisyyden mittaamisen arviointi vakiinnutetaan vuoden 2023 aikana. Muuttuva toimintaympäristö edellyttää rakenteiden, prosessien ja palvelusisältöjen tarkastelua sekä kehittämistä. Asiakkaan palveluketjujen kehittäminen saadun palautteen mukaisesti on perusteltua ja parantaa asiakaslähtöisyyttä ja palvelujen saatavuutta.

Hoito- ja hoivahenkilöstön riittävyyden turvaaminen edellyttää palvelurakenteiden uudistamista. Hoiva- ja hoitohenkilöstön saatavuus kotihoitoon ja asumispalveluihin sekä prosessien sujuvuus on merkittävää

toimialueen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisen onnistumisessa. Erityistä panostusta kohdennetaan toimialueen henkilöstön pito- ja vetovoimaan sekä näihin liittyen osaamiseen ja työhyvinvointiin.

Työhyvinvointia edistetään esim. Työterveyslaitoksen HYVÄ VETO-hankkeen kautta. Työhyvinvointia arvioidaan mm. työkykyisten päivien määrän kehittymisellä. Henkilöstö on arvokkain pääoma toimintojen kehittämisen, asiakaskohtaamisissa onnistumisen sekä asiakaspalvelun uudistamisen ja parantamisen näkökulmista. Johtajuudessa painotetaan valmentavaa, osallistavaa ja ihmisläheistä johtajuutta. Se todentuu kaikissa vuorovaikutussuhteissa ja on tiedolla johtamista ja muutostyökykyä hyödyntävää.

Henkilöstövoimavaroja johdetaan toimialueen henkilöstösuunnitelman kautta. Toimialueella on oppisopimusopinnoissa yli 150 henkilöä, myös kansainvälisiä lähihoitajia ja hoiva-avustajia. Oppisopimuskoulutukset jatkuvat vuosina 2023–2024. Lähihoitajien ja sairaanhoitajien tarve on kasvava. Toimialueelle tarvitaan lisää sosiaalihuollon ammattilaisia kuten sosiaaliohjaajia, geronomeja ja sosiaalityöntekijöitä. Yhteistyötä alueen oppilaitosten ja yliopiston kanssa kehitetään edelleen. Koko henkilöstön osaamista tuetaan mm. osaamistarpeisiin kohdennettujen koulutusten avulla. Kaikille esihenkilöille suunnattu noin vuoden kestänyt johtamisvalmennus päättyi keväällä 2023. Se antaa lisävalmiuksia kaikille johtamisen tasoille.

5.5 PERHE- JA SOSIAALIPALVELUJEN TAVOITTEET

Perhe- ja sosiaalipalvelujen tavoitteena on tuottaa saavutettavia ja oikea-aikaisia sosiaalipalveluja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen asukkaille. Perhe- ja sosiaalipalveluihin kuuluvat lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu, työikäisten palvelut ja vammaispalvelut sekä vammaispalvelujen työ- ja päivätoiminta.

Hyvinvointialueen toiminnan lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa, joita edistetään myös perhe- ja sosiaalipalvelujen toiminnassa. Vuoden 2023 alussa ennakoitaan tulevan voimaan useita sosiaalihuollon substanssilakimuutoksia. Osa lakimuutoksista on eduskunnassa päätettävänä vasta joulukuussa 2022. Sosiaalihuollon lakimuutoksissa yhtenä tavoitteena on siirtyä erityispalveluista peruspalveluihin. Muutoksiin varaudutaan ennakkotiedon ja kansallisen ohjauksen mukaisesti.

Kuntouttavan työtoiminnan toteuttamiseen osallistuva henkilöstö sekä oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstö siirtyy liikkeenluovutuksella kunnista hyvinvointialueelle. Vuoden 2023 alusta vammaispalvelujen erityisryhmien asiantuntijapalvelut siirtyvät terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialueelle kuntoutuksen asiantuntijapalveluihin.

Lapsiperheiden palveluihin kuuluvat sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, perhetyö, ammatillinen tukihenkilötoiminta, kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvonta, oppilas- ja opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut sekä perheoikeudelliset palvelut. Perusopetuksen ja toisen asteen koulukuraattoripalveluja koskeva asiakasmitoitus tuli voimaan vuoden 2022 alusta, koulupsykologien osalta mitoitus tulee voimaan 1.8.2023 lukien. Kuraattoreita tulee olla vähintään yksi 670 opiskelijaa kohti ja psykologeja vähintään yksi 780 opiskelijaa kohti.

Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimijat ovat osa perhekeskusverkostoa, jonka toimintaa ohjaavat kansalliset linjaukset sekä maakunnallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet. Vuonna 2023 perhekeskustoiminnan

tavoitteena on viestintä- ja toimintasuunnitelman vahvistaminen ja toimeenpano, yhteisesti sovittujen terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteiden edistäminen ja seuranta sekä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella toteutettavan sähköisen perhekeskuksen suunnitteluun osallistuminen. Perhe- ja sosiaalipalveluissa jatketaan lasten, nuorten ja perheiden tukemiseksi suunnattujen, näyttöön perustuvien menetelmien käyttöönottoa, juurruttamista ja vaikuttavuuden seurantaa Tulevaisuuden sote-keskushankkeen tuella ja yhteistyössä terveys- ja sairaanhoitopalvelujen kanssa.

Lastensuojeluun sisältyvät avohuollon palvelut sekä sijais- ja jälkihuolto. Hyvinvointialueella on kaksi omaa lastensuojeluyksikköä, joissa tarjotaan sekä lyhyt- että pitkäaikaista sijaishuoltoa. Lastensuojelussa tehtävänkuvien tarkastelun ja prosessien mallintamisen myötä kehitetään asiakastyön johtamista, asiakaskohtaista sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja -työparimallia ja systeemisen tiimimallin elementtien vahvistamista digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntäen. Lastensuojelun sosiaalityötä koskeva asiakasmitoitus tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä saa olla asiakkuudessaan enintään 35 asiakasta. Vuodesta 2024 alkaen asiakkuuksien enimmäismäärä on 30.

Työikäisten palveluja ovat sosiaalityö, sosiaaliohjaus, kuntouttava työtoiminta, työllisyyttä edistävä monialainen yhteistyö (TYP), kotiin vietävät palvelut, tukipalvelut, asumispalvelut, jälkihuoltoon nuorten palvelut, välitystilipalvelu, täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki, sosiaali- ja kriisipäivystys, terveysosiaalityö ja turvakotipalvelu. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen siirtyy kunnista hyvinvointialueille. Sosiaalisen luototuksen myöntäminen tulee hyvinvointialueita velvoittavaksi 1.8.2023 alkaen, päivätoiminta sekä siihen liittyvä tilapäinen asuminen 1.7.2023 alkaen. Työikäisten palveluissa tehdään yhteistyötä mielenterveys- ja päihdepalvelujen, kuntien, Kelan ja työvoimahallinnon kanssa esimerkiksi erilaisissa työllisyshankkeissa. Työikäisten palvelut osallistuvat sote-keskuksissa toteutettavaan Meijän mallin käyttöönoton laajentamiseen. Jälkihuoltoon nuorille suunnattuja palveluja vahvistetaan, jotta nuorille voidaan tarjota riittävästi tukea. AVAIN-mittari on aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittari, jota hyödynnetään laadittaessa työikäisten palvelujen asiakassuunnitelmaa. Mittarin käyttö tukee suunnitelmallista ja vaikuttavaa sosiaalityötä.

Uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.1.2023, mikäli lakiesitys (HE 191/2022 vp) hyväksytään eduskunnassa. Vammaisille henkilöille järjestettäviä palveluja ovat mm. asumisen tuki, lapsen asumisen tuki, henkilökohtainen apu, valmennus, lyhytaikainen huolenpito ja liikkumisen tuki. Vammaispalvelujen asumisen ja työ- ja päivätoimintojen palvelualueella järjestetään noin puolet vammaisten asiakkaiden asumisesta ja noin puolet asiakkaista ovat ostopalvelujen piirissä. Vammaispalvelujen asumisen sekä työ- ja päivätoimintojen palvelualue tuottaa pääosin Perhe- ja sosiaalipalveluissa järjestettävän työ- ja päivätoiminnan.

5.5.1 Taloudelliset tavoitteet

Hyvinvointialueen ja toimialueiden tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät nolnaan. Alijäämän kattamisen edellyttämän määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä. Perhe- ja sosiaalipalvelujen laskennallinen katettava alijäämä on noin 3,8 milj. euroa.

Tuloslaskelma sisältää talouden tavoiteohjelman tavoitteen mukaisen 2,9 %:n kululeikkauksen jaettuna menolajeille, menolajien suhteessa. Toimialueen lyhennetty tuloslaskelma löytyy taulukosta 7.

1 000 EUR	TA2023
Toimintatuotot	7 096
Toimintakulut	127 223
Toimintakate	-120 127
Valtion rahoitus	120 244
Rahoitustuotot ja -kulut	0
Vuosikate	116
Poistot ja arvonalentumiset	116
Tilikauden tulos	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0

Taulukko 7. Perhe- ja sosiaalipalvelujen lyhennetty tuloslaskelma

5.5.2 Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet

Talousarviossa on huomioitu lainsäädäntömuutoksista sekä valtakunnallisista ja strategisista painopisteistä tulevat määrärahalisäykset. Lisäykset kohdistuvat pääasiassa henkilöstölisäyksiin: Oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen samoin kuin sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärien mitoituksista johtuen on lisätty määrärahaa oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalveluihin sekä lastensuojelun sosiaalityöhön ja ohjaukseen. Työikäisten palvelujen määrärahoissa on huomioitu sosiaalisen luototuksen aloittaminen, päivätoiminta ja siihen liittyvä tilapäinen asuminen sekä lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevien nuorten määrän kasvu jälkihuoltoajan pidennyksestä johtuen. Vammaispalveluihin on lisätty ennakoidusta lakimuutoksesta johtuva valtion osoittama lisämääräraha.

Omavalvonta, laadunhallinta ja asiakasturvallisuutta parantavat toimenpiteet ovat osa toimintaa ja sen johtamista. Asiakkaille tarjotaan mahdollisuus osallistua palvelujen kehittämiseen ja lainsäädännöstä johtuvien muutosten valmisteluun. Menetelminä ovat esimerkiksi asiakaskyselyt ja -raadit, erilaiset palautteenantokanavat sekä kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen asiakastyössä.

Palvelutuotannossa hyödynnetään digitalisaation ja etäpalvelujen tuomia mahdollisuuksia. Tavoitteena on asiakkaan kokemus onnistuneesta palvelusta, jolloin turvataan toimiva vuorovaikutus, tiedon välittyminen sekä asiakkaan kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen. Perhe- ja sosiaalipalvelujen palveluverkkoa tarkastellaan osana hyvinvointialueen palveluverkon arviointia.

Palvelutarpeen arvioinnin prosesseja sujuvoitetaan, jotta asiakkaiden palvelutarpeet kyetään tunnistamaan oikea-aikaisesti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Palvelutarve arvioidaan yhdessä asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa sekä hyvinvointialueen ammattilaisten kesken. Vammaispalveluissa jatketaan palvelutarpeen arvioinnissa ja toimintakyvyn laajassa arvioinnissa RAI-toimintakykymittarin käyttöönottoa:

Vammaispalvelussa otetaan vuoden 2023 aikana käyttöön RAIsoftin CHA- palvelutarpeen arviointi sekä -FS täydennysosa toimintakyvyn laajaan arviointiin. Joensuussa sijaitsevan vaikeavammaisten yksikön osalta selvitetään, mikä RAI-väline soveltuisi parhaiten kyseisen yksikön asukkaiden palvelutarpeiden arviointiin. Vammaispalvelujen kahden palvelualueen yhteinen pilotti lasten ja nuorten interRAI-ChyMH-DD arviointivälineen (Symppis) toteutetaan alkuvuodesta 2023. Pilotin kokemusten pohjalta tehdään jatkosuunnitelmat tämän arviointivälineen käyttöönotolle. Suunnitelmana on RAI-tiedon pohjalta rakentaa palvelualueitasoiset laatutavoitteet numeerisine tavoitetasoineen ja määrittellä näitä kuvaavat RAI-pohjaiset seuraintindikaattorit sekä laatia RAI-tiedon pohjalta laatutavoitteita tukevat kehittämistoimenpiteet yksiköittäin niiden omavalvontasuunnitelmiin integroituna. Tämän suunnitelman toteuttamiseksi vuodenvaihteessa 2022–2023 toteutetaan puolivuotinen hanke vammaispalvelujen asumisen yksiköissä.

Palvelujen tuottamisen mahdollistaa osaava ja hyvinvoiva henkilöstö, jolle turvataan riittävä perehdytys, työnohjaus ja täydennyskoulutus. Koulutuksia järjestetään yhdessä osaamisen kehittämisen yksikön kanssa. Henkilöstön ammatillista ja asiakastyön osaamista vahvistetaan mm. näyttöön perustuvia menetelmiä hyödyntäen. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa näyttöön perustuvia menetelmiä ovat mm. systeeminen toimintamalli (Syty), Lapset puheeksi – toimintamalli (LP) sekä nuorten masennuksen hoitoon tarkoitettu ohjanta- ja neuvontamenetelmä (IPC).

Henkilöstön kuuleminen ja osallistaminen työprosessien ja työn kehittämisessä on tärkeää myös työhyvinvoinnin ja sitoutumisen edistämisen näkökulmasta. Työpaikkakokouksissa, työyksiköiden ja toimialueen info -tilaisuuksissa sekä toimialueen yhteistoimintaryhmässä käsitellään työhön oleellisesti vaikuttavia asioita. Sairauspoissaolopäivien määrää pyritään vähentämään mm. Havahu-mallia ja Sisu-työtä käyttäen. Kehityskeskustelut ovat yksi väline johtamisessa.

Rekrytointi on ollut joidenkin työntekijäryhmien osalta (mm. lähihoitajat, sosiaalityöntekijät, psykologit) haasteellista. Lähivuosina tiedossa oleva eläköityvien määrän kasvu tulee entisestään vaikeuttamaan henkilöstötilannetta. Rekrytointia toteutetaan henkilöstöstrategian mukaisesti, eri ammattiryhmiä huomioiden. Lähihoitajien oppisopimuskoulutusta toteutetaan yhteistyössä Riverian kanssa.

5.6 PELASTUSLAITOKSEN TAVOITTEET

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen tehtävänä on vastata pelastustoimen ja ensihoidon palvelutason toteutumisesta sekä pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä Pohjois-Karjalan maakunnan alueella. Pelastuslaitos huolehtii oman toimialansa valmiussuunnittelusta ja väestönsuojelutehtävistä. Lisäksi pelastuslaitoksen tehtävänä on huolehtia maakunnallisen varautumisen rakenteiden valmistelu- ja yhteensovittamistehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia:

1. *pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen sekä muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan,*
2. *asianmukaisesta toiminnasta onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa,*
3. *pelastustoimen valvontatehtävistä,*

4. väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä,
5. pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä,
6. ensihoitopalveluun kuuluvista tehtävistä,
7. pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta, niin kuin siitä on kunnan kanssa sovittu,
8. maa- ja alusöljyvahinkojentorjunnasta sekä muistakin muussa laissa pelastustoimelle säädettyistä tehtävistä,
9. asiantuntijatehtävistä maankäytön suunnittelussa, rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa,
10. suuronnettomuus- ja valmiusharjoitusten sekä kansainvälisen pelastustoiminnan järjestämisestä,
11. varauduttava toimialaansa kuuluvien häiriö- ja erityistilanteiden hoitamiseen riittävän suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin.

5.6.1 Taloudelliset tavoitteet

Hyvinvointialueen ja toimialueiden tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät nolnaan. Alijäämän kattamisen edellyttämän määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä. Pelastuslaitoksen laskennallinen katettava alijäämä on noin 0,9 milj. euroa.

Tuloslaskelma sisältää talouden tavoiteohjelman tavoitteen mukaisen 2,9 %:n kululeikkauksen jaettuna menolajeille, menolajien suhteessa. Toimialueen lyhennetty tuloslaskelma löytyy taulukosta 8.

1 000 EUR	TA2023
Toimintatuotot	6 400
Toimintakulut	27 524
Toimintakate	-21 124
Valtion rahoitus	22 205
Rahoitustuotot ja -kulut	0
Vuosikate	1 081
Poistot ja arvonalentumiset	1 081
Tilikauden tulos	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0

Taulukko 8. Pelastuslaitoksen lyhennetty tuloslaskelma

5.6.2 Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet

Pelastustoimen palvelutasopäätös uusitaan vuoden 2023 aikana vastaamaan sisäministeriön asetuksessa määriteltyä sisältöä ja rakenteita. Palvelutasopäätöstä tehtäessä otetaan huomioon kansallisesti merkittävät riskit, alueella esiintyvät uhat ja riskit sekä määritellään toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätös sisältää pelastuslaitoksen toiminnan kehittämissuunnitelman vuosille 2024–2027. Palvelutasopäätöksen valmistelun yhteydessä pelastuslaitoksen organisaatiota uudistetaan vastaamaan palvelutasopäätöksen mukaista palvelutuotantoa ja hyvinvointialueen kehittämistarpeita. Organisaatiouudistus toteutetaan osana hyvinvointialueen organisaatiouudistusta.

Taloudelliset reunaehdot eivät mahdollista toteutettavan pelastustoimen palvelutasopäätöksessä vuodelle 2023 suunniteltujen kehittämistoimenpiteiden toteuttamista. Lisäksi pelastustoimen palvelutason ylläpitäminen pelastuslain edellyttämällä tasolla ja ensihoitopalvelun palvelutasopuutteiden korjaaminen tulee olemaan erittäin haasteellista.

Pelastustoiminnan palvelut tuotetaan lähipalveluna pelastusasemilta. Pelastustoiminnan resurssit ovat maakunnallisia ja niitä käytetään ja säädetään turvallisuustilanteen ja tehtävien hoidon edellyttämällä tavalla. Pelastustoiminnan kehittämisessä jatketaan pelastustoiminnan toimintatapojen muokkaamista siten, että pelastustoimintaa pystytään toteuttamaan turvallisesti ja nykyistä niukemmilla kalusto- ja henkilöstöresursseilla. Painopisteenä on pelastuslaitoksen henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittäminen. Pelastuslaitoksen valmius suuronnettomuuksien ja häiriötilanteiden johtamiseen turvataan osana kansallista pelastustoimen johtamiskykyä ja hyvinvointialueen tilannekeskusta.

Onnettomuuksien ehkäisyn kehittämistoimenpiteet kohdistetaan valvonnan keskittämiseksi entistäkin riskiperusteisemmaksi, etenkin erikoiskohteiden valvonnan osalta (A1-A6 kohteet). Valvontasuunnitelmassa määritellään palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien sekä toteutuneiden onnettomuuksien perusteella. Suoritettavia toimenpiteitä suunnataan sellaisiin riskikohteisiin, joissa olemassa olevat riskit ovat suuret tai pelastuslaitoksen yksiköt eivät saavuta kohdetta riittävän nopeasti. Valvontaa laajennetaan asuin kohteisiin, jotka eivät ole vastanneet itsearviointilomakkeisiin. Asuinrakennusten itsearviointin tavoitteena on vähintään 1 500 vastauksen saaminen vuosittain.

Turvallisuusviestinnän kehittämiseksi laaditaan sille oma viestintästrategia. Turvallisuusviestinnän tavoitteissa esitetään yksityiskohtaisemmin turvallisuusviestintään kuuluvan valistuksen, neuvonnan ja koulutuksen tavoitteet, keinot ja resurssit tavoitteiden saavuttamiseksi. Tätä varten kaikki valistus ja koulutussuoritteet pisteytetään.

Varautumisen vastuualue ylläpitää, yhteensovittaa ja kehittää osaltaan hyvinvointialueen sekä pelastuslaitoksen varautumista. Varautumisen perustana on kansalliseen ja alueelliseen riskiarvioon pohjautuva valmiussuunnittelu. Varautumisen vastuualue ylläpitää ja kehittää Pohjois-Karjalan maakunnan alueellista turvallisuustilannekuvaa yhdessä Pohjois-Karjalan varautumisen rakenteiden kanssa.

Yhteistyössä 24/7 akuuttikeskuksen ja pelastuslaitoksen kanssa toteutetaan ensihoitopalvelun vaativien tilanteiden johtamiseen ja hoitamiseen keskittyvä yksikkö, jolla tuetaan ensihoitoyksiköiden työskentelyä ja

tilannejohtoa. Toimintaan palkataan lisää neljä ensihoidon kenttäjohtajaa, jotka työskentelevät em. yksikössä ja pelastuslaitoksella ensihoitopalvelujen kenttäjohdon tehtävissä.

Tilannekeskuksen käynnistyessä aloitetaan uutena toimintona ensihoitopalveluita tukeva kiireetöntä hoitoa tarvitsevien potilaiden hoidontarpeen arviointi. Tavoitteena on, että hoidontarpeen arvioinnilla parannetaan asiakkaiden saamaa palvelua oikeassa paikassa ja oikeaan aikaan. Pelastuslaitos sijoittaa tilannekeskukseen hoidontarpeen arviointiin kolme henkilötyövuotta.

Ensihoidon johtamisjärjestelmä uudistetaan ja samalla vahvistetaan hoitotyön johtamista ja ensihoitohenkilöstön saamaa ammatillista tukea. Pelastuslaitokselle vakinaistetaan kokeilusta saatujen kokemusten perusteella kolme alueellisesti työskentelevää ensihoitomestaria.

Ikäihmisten palvelujen toimialueen ja pelastuslaitoksen välistä yhteistyötä tiivistetään ja palveluintegraatiota syvennetään kotihoidon osa-alueella. Pelastuslaitos huolehtii säännöllisten yöaikaisten kotihoidon käyntien, turvapuhelinkäyntien, hoidontarpeen arviointien ja kotihoidossa saattohoitopotilaiden tukemisesta Kiteen, Rääkkylän, Joensuun ja Lieksa alueilla. Pelastuslaitos budjetoit ensihoitopalveluihin toiminnan järjestämiseen tarvittavan menolisäyksen ja varautuu rekrytoimaan henkilöstön. Uudesta toiminnasta pelastuslaitokselle aiheutuvat kustannukset toteutetaan kustannusneutraalisti toimialueiden välisenä määrärahasiirtona.

5.7 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON TAVOITTEET

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia maakunnan alueella. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on kunnallinen elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonta, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta, eläinlääkäripalvelut ja talteen otettujen seuraeläinten hoidon järjestäminen. Tehtävät ovat lakisääteisiä ja merkittävä osa tehtävistä on viranomaistehtäviä.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaa ohjaa ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymä valvontasuunnitelma, jonka toteutumista ympäristöterveydenhuollon jaosto arvioi vuosittain. Valvontasuunnitelmassa esitetään valvonnan painopisteet sekä valvontaprojektit sekä kuvataan valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen järjestäminen sekä saatavuustavoitteet. Suunnitelma sisältää keskeisimmät hyvinvointialueen strategisista tavoitteista johdetut yksityiskohtaisemmat tavoitteet.

5.7.1 Taloudelliset tavoitteet

Hyvinvointialueelle siirryttäessä Pohjois-Karjalan ympäristöterveys huolehtii jatkossa myös Heinäveden alueen ympäristöterveydenhuollon tehtävistä. Alueen laajenemiseen liittyen on perustettu yksi kunnaneläinlääkäri virka. Lisäksi on perustettu yksi valvontaeläinlääkäri ja yksi terveystarkastajan virka. Aluehallintovirasto korvaa valvontaeläinlääkäristä syntyvät kustannukset hyvinvointialueelle. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstökustannuksen nousevat 10,3 % edellisestä vuodesta. Nousuun vaikuttavat uusien virkojen lisäksi virkaehtosopimusten mukaiset korotukset vuosina 2022 ja 2023 sekä terveysvalvonnan palkankorotukset vuoden 2021 lopulla. Ympäristöterveydenhuollon tarkastus- ja

valvontamaksuja sekä muita toimintatuottoja arvioidaan kertyvän vuonna 2023 noin 130 000 euroa enemmän kuin vuoden 2022 talousarviossa.

Ympäristöterveydenhuollolla on oma hyvinvointialueen ja kuntien väliseen sopimukseen perustuva rahoitusmalli. Vuoden 2023 talousarviossa toimintakulut (ulkoiset) ovat 4,4 milj. euroa. Tilikauden ylijäämällä katetaan sisäiset kustannukset. Sisäisiä kuluja nostaa vuokratulujen kohoaminen vuoden 2022 talousarvion tasosta. Toimialueen lyhennetty tuloslaskelma löytyy taulukosta 9.

1 000 EUR	TA2023
Toimintatuotot	5 272
Toimintakulut	4 439
Toimintakate	833
Valtion rahoitus	0
Rahoitustuotot ja -kulut	0
Vuosikate	833
Poistot ja arvonalentumiset	7
Tilikauden tulos	826
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	826

Taulukko 9. Ympäristöterveydenhuollon lyhennetty tuloslaskelma

5.7.2 Toiminnalliset tavoitteet ja strategiset painopisteet

Valvonnan vaikuttavuudella tarkoitetaan valvonnan mahdollisuuksia ennaltaehkäistä ja poistaa epäkohtia ja edistää elinympäristön terveellisyyttä ja sitä kautta edistää pohjoiskarjalaisten hyvinvointia. Tavoitteisiin pyritään valvontatoimenpiteillä, jotka tähtäävät siihen, että toimijat noudattavat lainsäädäntöä. Riskiperusteisesti suunnatut tarkastukset ovat tärkeä osa valvontaa. Kuitenkin myös muilla keinoin, kuten koulutuksella, viestinnällä, lausunnoilla ja yhteistyöllä saadaan aikaan vaikuttavuutta. Yhteistyötä tehdään eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Vaikuttava valvonta näkyy korjaavien palvelujen kysynnän vähenemisenä. Korjaavia palveluja ovat mm. epidemiaselvitykset ja terveyshaitan selvitykset sekä niihin liittyvät tarkastukset. Korjaavien palvelujen kysyntää seurataan ympäristöterveydenhuollossa neljännesvuosittain. Eläinten hyvinvoinnin valvonnan vaikuttavuustavoitteena on eläinsuojelutapausten pitkittymisen ehkäisy.

Eläinlääkäripalvelujen osalta vaikuttavuuden ja asiakaskokemuksen perustana ovat lakisääteisten eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu. Tätä edistetään huolehtimalla riittävästä ja suunnitelmallisesta henkilöstön resursoinnista, henkilöstön osaamisesta ja asianmukaisista työvälineistä lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Tuotantoeläinten terveydenhuollon palveluita vahvistetaan palvelutarvetta vastaavaksi panostamalla henkilöstön koulutukseen ja työjärjestelyihin. Asiakastytyväisyyskyselyt on otettu käyttöön eläinlääkintähuollossa keväällä 2022 ja ne vakiinnutetaan osaksi toimintaa vuoden 2023 aikana. Uuden

eläinlääkintähuoltolain odotetaan tulevan voimaan 2023–2024 aikana. Lakiuudistus voi tuoda muutoksia lakisääteisten palvelujen järjestämiseen.

Valvonnassa asiakaskokemusta ja vaikuttavuutta edistävänä tavoitteena on ohjaava, neuvova, mahdollistava, asiantunteva ja vuorovaikuttava viranomainen sekä yhdenmukainen ja laadukas valvonta. Valvontakäytäntöjä yhtenäistetään ympäristöterveydenhuollon keskitetyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän (VATI) ja Laatunet -laatujärjestelmän avulla. VATI-järjestelmää hyödynnetään tiedolla johtamisessa ja valvonnan riskiperusteisessa suuntaamisessa.

Asiakaskokemusta edistää myös sähköisen asioinnin käyttöönottoaminen sitä mukaa, kun järjestelmät sen mahdollistavat.

Motivoitunut, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on edellytyksenä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän tavoitteeseen pyritään panostamalla asianmukaisiin työvälineisiin, työolosuhteisiin, työjärjestelyihin, perehdytykseen sekä mahdollisuuksiin kehittyä ja vaikuttaa työhönsä. Tämä edellyttää luottamusta herättävää, henkilöstöä arvostavaa, määrätietoista ja tuloshakuista johtamista.

Toiminnan kannalta merkittävä riski on eläinlääkärien saatavuus. Edellä esitetyt toimenpiteet tähtäävät myös osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseen.

5.8 TYTÄRYHTIÖIDEN TAVOITTEET

Konserniohjaus (miten omistetaan) ja omistajastrategia (mitä omistetaan) ovat osa hyvinvointialueen omistajapolitiikkaa. Konserniohjaus voidaan jakaa edelleen omistajaohjaukseen (miten päätösvaltaa käytetään) ja valvontaohjeiden antoon tytäryhteisöille. Hyvinvointialueen konserniohje on aluevaltuuston hyväksyttävänä joulukuussa 2022. Ohje on sisällöltään pitkälti voimassa olevan kuntayhtymän ohjeen mukainen. Konserniohje on laadittu niin, että siinä on olennaisilta osiltaan sisällä myös omistajaohjauksen periaatteet. Konserniohjeessa edellytetään, että tytäryhtiöt sitoutuvat siinä määriteltyjen periaatteiden noudattamiseen.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle siirtyvässä konsernirakenteessa ei tapahtunut vuonna 2022 muutoksia, vaikka kahden yhtiön myyntitavoite oli loppuvuonna työn alla. Konsernin tytäryhtiöt vuoden 2023 alussa ovat Polkka – Pohjois-Karjalan Tukipalvelut Oy, Siun työterveys Oy, Tikkamäen Palvelut Oy, Kiinteistö Oy Tikkamäen Vuokratalot ja Kiinteistö Oy Paiholankoski. Siun Säätiö -sr:n katsotaan myös kuuluvan konserniin, koska aluehallitus nimittää sen hallituksen. Säätiö on hyväksynyt konserniohjeen. Säätiö kuitenkin on toiminnallisesti itsenäinen, eikä sille aseteta tavoitteita. Tytäryhtiöt ja niiden omistusosuudet käyvät ilmi kuviosta 4.

Hyvinvointialue on osakkaana laboratoriopalveluja tuottavassa Islab hyvinvointiyhtymässä, jonka perussopimus hyväksyttiin keväällä YTA-alueen hyvinvointialueilla. Islab hyvinvointiyhtymä jatkaa Itä-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymän toimintaa, joka puretaan vuoden 2022 lopussa. Toiminta ja henkilöstö siirretään hyvinvointiyhtymälle välittömästi liikelaitoskuntayhtymän purkamisen jälkeen. Hyvinvointialue on osakkaana neljän hyvinvointialueen ja kuntien omistamassa Meidän IT ja Talous Oy:ssä, joka tuottaa hyvinvointialueelle talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ICT-palvelut.

Hyvinvointialueelle siirtyvät lisäksi kaikki Siun soten omistukset eri yhteisöissä. Näitä ovat vaatepalveluja tuottava Sakupe Oy, yhtenäistä sotetietojärjestelmälustaa kehittävässä UNA Oy, ICT- ja lääkintälaittepalveluja tuottavassa Istekki Oy, talous- ja HR-palveluja tuottavassa Sarastia Oy, sairaanhoitopiireille sähköisiä kirjastopalveluja tuottava SOTEVirtuaalikirjasto Oy, yhteishankintayhtiö Sansia Oy, tukipalveluyhtiö Servica Oy sekä sote-henkilöstövuokrausta harjoittava Järvi-Suomen Terveys Oy. Viimeksi mainitusta Siun sote omistaa 25 % ja se on tällä hetkellä kuntayhtymän osakkuusyhtiö. Muissa edellä mainituissa yhteisöissä omistusosuus on alle 20 %, eli alle kirjanpitolaissa määritellyn osakkuusyhteisöomistuksen rajan.

Konserni		Osakkuusyhtiöt ja muut osakkuudet			
100 % omistus (Siun säätiö 100 %)	Siun työterveys Oy 100 %	Muut osakkuudet joissa hallituspaikka		Muut osakkuudet	
		Meidän IT ja talous Oy 18,3 %	Järvi Suomen terveys Oy 25 % (osakkuusyhtiö)	SOTEVirtuaali-kirjasto Oy 6,25 %	
Tikkamäen palvelut Oy 100 %	Kiinteistö Oy Tikkamäen vuokratalot 100 %	Sakupe Oy 9,59 %		Sarastia Oy 0,04 %	Istekki Oy 0,06 %
Enemmistöosakas		Islab hyvinvointiyhtymä 17,21 %	Sansia Oy 0,7 %	UNA Oy 6,13 %	
Kiinteistö Oy Paiholankoski 57,1 %	Polkka Oy 60 %			Servica Oy 0,02 %	2M-IT Oy 0,03 %

Kuvio 4. Konsernikaavio

Konserniohjeessa määrätään keskeiset konserniohjauksen periaatteet ja ohjeet tytäryhtiöille. Yksi keskeinen periaate on, että konserniyhteisöjen on huomioitava toiminnassaan konsernin kokonaisuus. Tytäryhtiöt tukevat toiminnallaan emon perustehtävistä suoriutumista tuottamalla sille palvelusopimuksissa tai muutoin määritetyt palvelut. Palvelusopimuksissa sovitaan laatu- ja kustannuskriteereistä. Kaikille konserniyhteisöille yhteinen tavoite on edesauttaa konsernin taloudellisen hyödyn aikaansaamisessa. Tytäryhtiöt ovat velvolliset noudattamaan taloudessaan hyvinvointiyhtymän talouden kehysohjausta. Tytäryhtiöt voivat tuottaa palveluja myös toisilleen. Yhtiöt ovat velvolliset huolehtimaan siitä, että osakkaiden inhouse-asema ei vaarannu, ellei omistajaohjauksella linjata toisin. Yhtiöt, joissa Siun soten omistus on alle 50 %, eivät ole suoran konserniohjauksen alla.

Siun sotella on hallituksen jäsenyys tytäryhtiöiden lisäksi Meidän IT ja talous Oy:ssä ja sen tytäryhtiö Efetta Oy:ssä, Sakupe Oy:ssä, Sansia Oy:ssä, Järvi-Suomen Terveys Oy:ssä sekä Islab hyvinvointiyhtymässä ja sen tytäryhtiössä; IslabVerkko Oy:ssä.

5.8.1 Yhtiökohtaiset tavoitteet

Tikkamäen Palvelut Oy vastaa kokonaisvaltaisesti Tikkamäen alueen pysäköinnin järjestämisestä, kahvilapalvelujen tuottamisesta ja M-talon hallinnon toimitilojen operoinnista. Mainitut kolme osa-alueetta ovat euroilla mitaten keskenään suunnilleen yhtä suuria. Korona-aikana pysäköintitoiminnan ja kahvilatoiminnan tuotot ovat notkahtaneet. Yhtiö työllistää runsaat 10 henkilöä. Yhtiön kahvilaliiketoiminnalle valmistui uudet tilat sairaalan päärakennuksen saneerauksessa vuonna 2022. Liiketoimintasuunnitelmassa on varauduttu myynnin selvään kasvuun. Pysäköintitalojen käyttöaste ja tuotto ovat kasvaneet koronaepidemian hellitettyä. Pysäköintitoiminnassa ei odoteta tapahtuvan merkittävää muutosta lähivuosina. Polkupyöräparkki otetaan käyttöön P2-talossa vuoden vaihteessa.

Tavoitteet Tikkamäen Palvelut Oy:lle vuonna 2023

- kahvilatoiminnan liikevaihdon kasvattaminen vähintään 30 %
- sähköautojen latausmahdollisuuden selvittäminen ja kustannusarvio P1 ja P2 pysäköintitaloihin
- tilikausi on voitollinen

Kiinteistö Oy Paiholankoski on asuinkerrostaloa hallinnoiva yhtiö Kontiolahdella Paiholan kylällä. Yhtiön realisoinnin mahdollisuutta on selvitetty, mutta tämä ei ole toistaiseksi tuottanut tulosta. Myyntitoimenpiteitä jatketaan vuonna 2023. Hyvinvointialue omistaa yhtiöstä n. 57 % ja Kontiolahden kunta n. 43 %. Omistajat ja Valtiokonttori osallistuivat yhtiön saneerausohjelmaan syksyllä 2019. Saneerausohjelmalla kunnostettiin huoneistoja niiden houkuttelevuuden lisäämiseksi ja maksettiin vanha laina pois, mikä alensi juoksevia menoja. Korona-aika on kuitenkin näkynyt varovaisuutena yritysten henkilöstölle tarkoitettujen asuinhuoneistojen vuokraushalukkuudessa, ja tulo-odotukset ovat tältä osin jääneet odotuksia heikommaksi. Lisäksi haasteita aiheuttaa alueella oleva muu asuinhuoneistojen vuokrauskapasiteetti.

Tavoitteet Kiinteistö Oy Paiholankoskelle vuonna 2023

- yhtiön huoneistojen vuokrausasteen nostaminen vähintään 90 prosenttiin
- kuntokartoituksen tekeminen keskipitkän aikavälin peruskorjaustarpeiden selvittämiseksi sisältäen rahoitussuunnitelma
- tilikausi on voitollinen

Kiinteistö Oy Tikkamäen Vuokratalot hallinnoi 111 asuinhuoneistoa Joensuun kaupungin alueella neljässä eri osoitteessa. Yhtiön tehtävänä on tarjota hyvinvointialueen henkilöstölle laadukkaita ja markkinahintaisia työsuhteasuntoja. Siun sote omistaa yhtiöstä 100 %. Huoneistojen täyttöaste on korkea, ja yhtiön talous on vakaalla pohjalla verrattuna moniin kunnallisiin kiinteistöosakeyhtiöihin. Yhtiö on velaton.

KOy Tikkamäen Vuokrataloista on annettu myyntitoimeksianto, mutta toistaiseksi se ei ole tuottanut tyydyttävää tulosta. Yhtiön myynti edellyttää suostumusta hyvinvointialueelta.

Tavoitteet Kiinteistö Oy Tikkamäen Vuokrataloille vuonna 2023

- Asuinhuoneistojen vuokrausasteen nostaminen 97 prosenttiin
- Peruskorjaussuunnitelman toteuttaminen Karjamäentien taloissa

Polkka – Pohjois-Karjalan tukipalvelut Oy on ateria-, puhtaus- ja logistiikkapalveluja omistajilleen tuottava inhouse-yhtiö. Hyvinvointialuelainsäädännön myötä kunnat eivät voi myydä hyvinvointialueille palveluja suoraan, eikä hyvinvointialue voi ostaa niiltä palveluja kilpailuttamatta. Muuttuneessa tilanteessa ratkaisuksi valittiin se, että Polkka tuottaa kaikki ateria- ja puhtauspalvelut hyvinvointialueelle koko maakunnan alueella. Kuusi Pohjois-Karjalan kuntaa liittyi vuonna 2022 Polkan omistajaksi, Joensuun kaupunki myi sovitulla kriteereillä osakkeita. Näin myös ko. kunnilla on jatkossa inhouse asema Polkkaan nähden. Omistuspuhjan ja toimialan muutoksen myötä Polkkaan siirtyi kunnista henkilöstöä. Yhtiöllä on henkilöstöä nyt noin 800 henkeä ja liikevaihto on noin 60 milj. euroa. Siun soten omistusosuus säilyi alkuperäisessä 60 prosentissa, joka siirtyy hyvinvointialueen omistusosuudeksi yhtiöstä. Joensuun kaupunki siirsi Polkalle vuonna 2022 logistiikkapalvelut, joka sisältää matkojen yhdistelykeskuksen palvelun, ja jota hyvinvointialue jatkossa ostaa Polkalta.

Polkka on omistajilleen merkittävä kumppani moniammatillisissa palvelukokonaisuuksissa. Hyvinvointialue tekee yhtiön kanssa puitesopimuksen, johon liitetään palvelukohtaiset sopimusliitteet, joissa sovitaan mm. palvelun tarkempi sisältö ja hinnat. Yhtiöllä on nykyään tuotteistukseen perustuva hinnoittelu, joka ei kuitenkaan edistä parhaalla mahdollisella tavalla palvelujen kustannustehokkuuden kehittämistä ostajan näkökulmasta. Sote-toimialalla puhtauspalveluja määritetään ja ohjataan yleisesti mitoituksella ja se toimii laajasti myös palvelujen oston ja laskutuksen perusteena. Mitoituksen käyttö mahdollistaa lisäksi käytettyä laskutusperustetta paremmin ostajan intressiä kehittää toimenpiteitä, joilla palvelun ostoa voidaan kehittää kustannustehokkaammaksi. Puhtaus- ja ateriapalveluissa on paljon yhtymäpintoja varsinaiseen sote-toimintaan ja moniammatilliseen työhön, ja näiden yhtymäpinnat ovat yhteistyön kehittämisen painopisteitä. On tärkeää, että yhteistyötä pystytään kehittämään yhdessä eri osapuolten kesken, jotta niin toiminnallisten kuin taloudellisten tavoitteiden toteutumista voidaan ohjata suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti.

Vuoden 2023 talouden tavoiteohjelmassa ateria- ja puhtauspalveluissa haetaan merkittäviä kustannushyötyjä, joita lähdetään kartoittamaan yhteistyössä toiminnasta vastaavien, palvelutuottajan ja tukipalvelujen kesken.

Tavoitteet Polkka Oy:lle vuonna 2023

- Palvelutuotannon laskutus vuonna 2023 perustuu suoritteisiin, joka reagoi palvelutarpeen muutoksiin, seurannasta sovitaan palvelusopimuksessa
- Laitoshuollon mitoituksen käyttöönotto puhtauspalvelujen resurssien ohjauksessa ja palvelujen oston laskutusperusteena vuoden 2024 alusta
- Toiminnan ja talouden kehittämisen rakenteiden luominen moniammatillisesti yhdessä hyvinvointialueen kanssa palvelujen kustannustehokkuuden lisäämiseksi
- Yhteistyön jatkaminen ruokahävikin pienentämiseksi tuotanto- ja tarjoiluketjussa (erityisesti keskussairaala), osapuolet nimeävät puoleltaan vastuutahon

- Tavoiteohjelma 1,2 milj. euron kustannustason alentamisen mahdollistavien toimenpiteiden tekemisestä yhdessä emon kanssa vuonna 2023

Siun työterveys Oy on tällä hetkellä työterveyspalveluja omistajalleen ja sen jäsenkunnille (pl. Lieksa) tuottava inhouse-yhtiö. Siun sote omistaa yhtiön 100 prosenttisesti. Omistaja yritti myydä yhtiön syksyn 2022 aikana, mutta hanke kariutui ostajaehdokkaan vetäytyttyä hankkeesta. Kunnat eivät voi jatkossa ostaa inhouse-periaatteella palveluja Siun työterveydeltä, elleivät hakeudu sen omistajiksi. Konsernin näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista, että kunnat jatkavat yhtiön asiakkaina. Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueella on järjestämisvastuu työterveyslain mukaisesta työterveyshuoltopalvelujen järjestämisestä alueellaan.

Yhtiön alkutaival oli tappiollinen, mutta parin viime vuoden aikana talous on saatu käännettyä positiiviseksi. Palvelujen tuottamisessa asiakkaiden tarpeita vastaavasti on ollut haasteita mm. henkilöstön saatavuuden takia, mikä on näkynyt ajoittain vastaanotolle pääsyssä ja toimintasuunnitelmien päivittämisen viivästyminenä. Henkilöstöpulan myötä etäpalvelua on lisätty, mikä on parantanut palvelutarjontaa henkilöasiakkaille. Asiakkaiden halu etäpalvelujen käyttöön on kuitenkin vaihdellut alueittain. Korona-aika ja joidenkin keskisuurten asiakasyritysten lähtö ovat vaikuttaneet liikevaihdon kehittymiseen. Yhtiö on profiloitunut viime vuosina selvemmin kuntatoimijoiden ja pienempien yritysten palvelutuottajaksi. Outhouse-myyntin rajat ovat rajoittaneet yksityisten yritysten laajempaa asiakkuuksien hankintaa. Yhtiöllä on henkilökuntaa tällä hetkellä noin 65 työntekijää, ja liikevaihto noin 8,5 milj. euroa.

Tavoitteet Siun Työterveys Oy:lle vuonna 2023

- tilikauden tulos voitollinen
 - suunnatun osakeannin toteuttaminen hyvinvointialueen kunnille
 - palvelutuotannon prosessien kehittäminen
 - yhtiö vastaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen TTH-palvelujen järjestämisestä
 - tukea tavoitteellisesti, aktiivisesti ja vaikuttavasti emoyhtiötä strategisen tavoitteen työkykyisten päivien lisääntymisessä
 - emolle suunnitellut ESV-terveystarkastukset (erityistä sairastumisen vaaraa) toteutetaan tarpeen mukaisesti yhdessä sovitusti ja hyvää työterveyshuoltokäytäntöä noudattaen, työkykyprosessit toteutetaan hyvinvointialueen varhaisen tuen malli huomioiden
- Tavoitteista neljä ensimmäistä ovat omistajaohjauksellisia, ja viimeinen emon asiakkuuteen liittyvä tavoite.

6 Hyvinvointialueen talousarvio 2023

Hyvinvointialueen toimintatuottojen yhteismääräksi vuodelle 2023 on muodostunut 111,2 milj. euroa ja toimintakulujen yhteismääräksi puolestaan 819,9 milj. euroa. Näin ollen toimintakatteeksi muodostuu 708,6 milj. euroa, joka katetaan valtion 713,5 milj. euron rahoituksella. Lisäksi esitetään talousarvion muodostavat hyvinvointialueen tuloslaskelma sekä rahoitus- ja investointiosa.

Taloussuunnitelmavuodet 2024–26 on valmisteltu valtion rahoitukseen liittyvien painelaskemien pohjalta. Vuosikatteena käytetään investointisuunnitelman 2024–27 tavoitetasoja. Rahoituslain mahdollisen muutoksen myötä vuodelle 2023 kohdentuvaa ylimääräistä tuloerää ei ole mahdollista arvioida vuodelle 2023 kuuluvaksi tuloeräksi, joten valtio on ohjeistanut hyvinvointialueita valmistelemaan vuoden 2023 talousarvion alijäämäiseksi ja vuoden 2024 taloussuunnitelman vastaavasti ylijäämäiseksi.

Hyvinvointialueen tuloslaskelma sisältää kaikkien toimialueiden sekä yhteisten palvelujen ja ympäristöterveydenhuollon määrärahat yhteensä. Tuloslaskelmat on valmisteltu teknisesti siten, että kunkin tuloslaskelman alijäämä on kohdennettu toimintakulujen kuluerien suhteessa käänteisesti, jolloin tuloslaskemat päätyvät nolnaan. Alijäämän kattamisen edellyttämän määrärahamuutokset tullaan kohdentamaan uudestaan, kun talouden tavoiteohjelman tarkemmat toimenpiteet ovat selvillä.

Tuloslaskelma sisältää talouden tavoiteohjelman tavoitteen mukaisen 3,1 %:n kululeikkauksen jaettuna menolajeille, menolajien suhteessa. Hyvinvointialueen tuloslaskelma löytyy taulukosta 10.

1000 EUR	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Toimintatuotot	111 234	114 900	117 092	117 600
Myyntituotot	32 420	34 400	36 292	37 000
Maksutuotot	51 023	52 500	52 500	52 600
Tuet ja avustukset	15 303	15 500	15 500	15 000
Muut toimintatuotot	12 487	12 500	12 800	13 000
Toimintakulut	819 868	832 630	866 178	896 170
Henkilöstökulut	448 018	454 992	473 324	489 713
Palvelujen ostot	252 744	256 678	267 021	276 266
<i>Asiakaspalvelujen ostot</i>	135 516	137 625	143 170	148 128
<i>Muiden palvelujen ostot</i>	117 229	119 053	123 850	128 139
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	58 626	59 538	61 937	64 082
Avustukset	17 388	17 658	18 370	19 006
Muut toimintakulut	43 092	43 763	45 526	47 103
Toimintakate	-708 634	-717 730	-749 086	-778 570
Valtion rahoitus	713 471	763 749	775 186	810 070
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 670	-3 150	-3 600	-4 000
Vuosikate	2 166	42 869	22 500	27 500
Poistot ja arvonalentumiset	14 370	15 300	15 600	16 200
Tilikauden tulos	-12 204	27 569	6 900	11 300
Poistoeron muutos	335	26	26	26
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-11 869	27 595	6 926	11 326

Taulukko 10. Tuloslaskelmaosa

1 000 €	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Toiminnan ja investointien rahavirta				
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	23 035	22 000	22 500	27 500
Tulorahoituksen korjaukset	0	0	0	0
Toiminnan rahavirta	23 035	22 000	22 500	27 500
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-25 518	-23 648	-21 995	-27 167
Rahoitusosuudet investointimenoihin	350	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0	0	0
Investointien rahavirta	-25 168	-23 648	-21 995	-27 167
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 133	-1 648	505	333
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	25 518	23 648	21 955	27 167
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 175	-17 751	-19 118	-20 379
Lyhytaikaisten lainojen muutos				
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	9 343	5 897	2 837	6 788
Rahavarojen muutos	7 210	4 249	3 342	7 121

Taulukko 11. Rahoitusosa

Investointisuunnitelma 2023-2026 (1000 €)	2023	2024	2025	2026	Yhteensä 2023-2026
Pysyvät vastaavat	25 518	14 648	13 773	18 688	72 627
Rakennukset	17 840	8 450	10 200	10 871	47 361
<i>Sosiaali- ja terveydenhuolto</i>	17 840	8 450	10 200	10 871	47 361
E-hanke	14 750	8 450	10 200	9 050	42 450
Muut rakennushankkeet	3 090	0	0	1 821	4 911
<i>Pelastustoimi</i>	0	0	0	0	0
Laitte- ja kalustohankinnat	5 458	5 693	3 273	7 517	21 941
<i>Sosiaali- ja terveydenhuolto</i>	4 238	5 543	2 273	6 517	18 571
E-hankkeen laitteet ja kalusto	259	3 843	773	4 517	9 393
Vuokrakohteiden kalusteet	1 054	850	0	0	1 904
Muut laitteet ja kalustot	2 924	850	1 500	2 000	7 274
<i>Pelastustoimi</i>	1 220	150	1 000	1 000	3 370
Pelastustoimi	500	0	450	420	1 370
Ensihoitopalvelut	720	150	550	580	2 000
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	2 220	505	300	300	3 325
<i>Sosiaali- ja terveydenhuolto</i>	2 220	505	300	300	3 325
Sosiaalihuollon lakisääteiset muutokset	736	205	0	0	941
Muut ICT investoinnit	1 484	300	300	300	2 384
<i>Pelastustoimi</i>	0	0	0	0	0
Muut investoinnit	0	0	0	0	0
Investointituet	350	0	0	0	0

Taulukko 12. Hyvinvointialueen investointisuunnitelma 2023–26

Investointiosa (1000 €)	2023	2024	2025	2026	Yhteensä 2023-2026
Tulot					
Rahoitusosuudet investointeihin	350	0	0	0	350
Hyvinvointialue yhteensä	350	0	0	0	350
Menot					
Rakennukset	17 840	8 450	10 200	10 871	47 361
Laite- ja kalustohankinnat	5 458	5 693	3 273	7 517	21 941
ICT	2 220	505	300	300	3 325
Hyvinvointialue yhteensä (sitovuustaso)	25 518	14 648	13 773	18 688	72 627
Investointiosa yhteensä					
Tulot	350	0	0	0	350
Menot	25 518	14 648	13 773	18 688	72 627
Netto	25 168	14 648	13 773	18 688	72 277

Taulukko 13. Investointiosa

Liite 1. Tavoitetasot toimialueittain palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja oikea-aikaisuuden parantamisen mittaamiseksi

Perhe- ja sosiaalipalvelut

- Lapsiperhepalvelujen ja lastensuojeluilmoitusten käsittely määräajassa (7 arkipäivää)
- Toimeentulotukihakemusten käsittely määräajassa (7 arkipäivää)
- Vammaispalvelua koskevien hakemusten käsittely määräajassa (7 arkipäivää)

Ikäihmisten palvelut

- Omaishoidontuen saatavuus määräajassa (3 kk)
- Kotihoitopalvelun saatavuus määräajassa (7 arkipäivää)
- Asumispalvelujen saatavuus määräajassa (3 kk)

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

- Hoitoon pääsy erikoissairaanhoidossa (hoidon tarpeen arvio 3 kk)
- Hoitoon pääsy erikoissairaanhoidossa (hoitojono 6 kk)
- Hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa (suun terveydenhuolto 3 kk)
- Hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa (tiimimallin puitteissa 1 viikko, hybridimallissa 2 viikkoa)

Pelastuslaitos

- Palvelutasopäätöksen toteutuminen kiireellisissä pelastustehtävissä 1. riskiluokan ruutujen alueella (ensimmäinen yksikkö saavuttaa onnettomuuskohteet 50 % tehtävistä asetetussa 6 minuutin tavoiteajassa).
- Maakunnan alueella pelastustoimen toimintavalmiuden toteutuminen (ongelmallisten riskiruutujen määrä on alle 4 kpl).
- Kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa onnettomuuskohteet kaikissa riskiluokissa 12 minuutissa (mediaanitarkastelu).
- Ensihoitopalvelujen palvelutasopäätöksen toteutuminen riskiluokka A-B ydinkeskusta 90 % tehtävissä 12 minuutissa.
- Ensihoitopalvelujen palvelutasopäätöksen toteutuminen riskiluokka C luokan tehtävissä 30 minuutissa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

